

Kòkòbì ì ní sǐ sěé 'bá
Èbéré
vé rǐ pi ní rǐ
Tǎ búkũ rǐ vé rǐ ã ùlũngará

Búkũ Èbéré* vé rǐ, 'bá sǐpi rǐ nǐkí kuyé, 'bo nǐkí áamá uletere kǐnǐ, 'bá búkũ rǐ sǐpi rǐ, ìri drǐkoma āzi Kūrǐsītǐyǎnǐ rǐ pi drǐgé, ìri ùkpò be 'bá kǎnísǎ vé rǐ pi ǎsámvú gé, lókí Páũlũ ní kòkòbì rǐ pi sǐzú sězú 'bá kǎnísǎ vé rǐ pi ní rǐ gé. Sǐkí kòkòbì 'dǐri sěé Yǎhúdǐ urukò ẹsǐ újá 'bá Kūrǐsītǐyǎnǐ rú rǐ pi ní. 'Bá kòkòbì sǐpi rǐ lě kòpi ã tukí pá títí ìvé ẹ'yǐngará agá, ã'diātāsīyǎ Yǎhúdǐ urukò ỳ'bǐkí kòdò kòpi, kòpi ã kukí ìvé ẹ'yǐngará ì ní Yésũ rǐ ẹ'yǐzú rǐ rá.

Kòkòbì 'dǐri lũ ǎmbũgũ Yésũ vé rǐ Kūrǐsītǐyǎnǐ rǐ pi ní céré. Lũ kǐnǐ, ìri Mvǎ Múngú vé ni, ìrivé ùkpò ndě mǎlǎyíkǎ Yǎhúdǐ rǐ pi ní ẹ'yǐ rǐ rá. Ìrivé ǎmbũgũ ndě nẹbì Búkũ Múngú vé Ùndǐ Ụkụ rǐ ruzú rǐ agá rǐ pi vé rǐ rá, ndě Mósě tǎimbì sěepi Yǎhúdǐ rǐ pi ní rǐ vé rǐ rá. 'Bá tǎ sǐpi rǐ lũ kpá kǐnǐ, Yésũ ndě atala Yǎhúdǐ rǐ pi vé rǐ pi ǎmbũgũ sǐ rá, ã'diātāsīyǎ 'o ùnjǐkǎnyǎ kuyé, adi ìvé rú 'bá sěé drǎá rọbọṅọ rú, 'bá céré pi vé ùnjǐkǎnyǎ ã tǎ sǐ sǎ rǐ pi agásǐ céré.

'Bá kòkòbì sǐpi rǐ lũ Yǎhúdǐ rǐ pi vé ẹ'bì ã tǎ, kòpivé ú'dógú'dógú rǐ pi Búkũ Múngú vé Ùndǐ

---

* : Èbéré: Rú Èbéré 'dǐri ìri rú āzi Yǎhúdǐ rǐ pi vé rǐ, ã'diātāsīyǎ kòpi rǐ átá Èbéré tǐ sǐ.

Ūku rĩ ružú rĩ agá. Kòpi ní ẹsì 'bǎá Múngú drìgé rĩ sī, sē Múngú adri kòpi sī ǎyĩkò sī. Lũ Kūrīsītíyǎnĩ rĩ pi ní kīnĩ, lē kòpi ǎ ríkí ẹsì 'bǎá mužú Múngú drìgé, lē kòpi ǎ ǎvĩkí tā Yēsũ ní 'oó ǎzini ímbá 'dĩri sĩ ku.

Yēsũ ri ǎmbúgú mǎlǎyĩkǎ rĩ pi drìgé céré

¹ Ọtú ìnógósí nẹbĩ rĩ pi ríkí tā Múngú ní i'daá ĩ ní urobí agá, ǎzini ĩri ní i'daá ĩ ní ìndrìlìkì agá rĩ ùlũú 'bá ẹ'bípì ní.

² 'Bo ẗdũ ni gé, ẗ'dũ nǎ'bée agá, Múngú ĩpē 'ì Mvọpì ri ìmù ẗ'dúkò ívé rĩ ùlũú 'bá ní nĩ. Múngú áyú 'ì Mvọpì ri 'bù pi gbizú vũ be. ẗ'dú ǎlu Múngú ri ìmù ngá rĩ pi ǎrěvú sē céré drì ní gé.

³ Mvá Múngú vé 'dĩri, ĩ ìmù ĩri ìngú, sũ ĩ ní Ẹtẹpì Múngú ri ìngú rĩ tìni. Mvá rĩ vé dǐngará, ĩri dǐ sũ Ẹtẹpì vé rĩ tìni. ĩri átá ùkpò be, ĩri ngá rĩ pi sē ri ẹzì nga mužú múké nĩ. Mvá rĩ kǎ 'bávé ùnjĩkǎnyǎ ùjǐ jí, nga mužú úrí Múngú ẹ drì ẹndẹpì gélésĩla.

⁴ Múngú 'bǎ ívé Mvá adrií mǎlǎyĩkǎ rĩ pi drìgé 'bá ǎmbúgú rú. Rú Múngú ní 'daá ĩri ní rĩ, ndě rú Múngú ní 'daá mǎlǎyĩkǎ rĩ pi ní rĩ rá.

⁵ ǎ'diǎtǎsĩyǎ Múngú 'yo nyo mǎlǎyĩkǎ rĩ pi ní, “Mi Mvá mávé ni,

ǎndrũ sĩ ma adri mí Ẹtẹpì” 'dĩni rá?

Dòku 'yo,

“Ma adri ĩrivé Ẹtẹpì,

ĩri adri mâ Mvá” 'dĩni rá?

6 Múngú kã ívé Mvã tã be agaápi rá 'dĩri ĩpěé
ímúzá vũ drĩgé nŏó, ĩri ní 'yozú kĩnĩ,
lě ívé mālāyíkã rĩ pi céré ě ĩnjĩkĩ ĩri ĩnjĩnjĩ.†

7 Múngú kãdŏ rií átá ívé mālāyíkã rĩ pi ã tã sĩ,
ĩri 'yo 'dĩni,

“Ma mālāyíkã rĩ pi sě unga ũlí rú,
ma mávě átí'bánĩ rĩ pi újã đĩ ãcí rú.”

8 'Bo átá Mvŏpĩ vé tã 'dĩni kĩnĩ,

“Mĩ Múngú 'i, mi ímú mālũngã rĩ rụ tã be pĩrĩ.
Mĩ mālũngã rĩ rụ mužú nyonyo.

9 Mĩ lě tã 'oó pĩrĩ, mĩ gã tã ũnjĩ sĩ,

kúru ma mívě Múngú, má ĩpě mi 'bãã
ãmbúgú mívě ũndĩ rĩ pi drĩgě, mĩ adri rĩ
ãyĩkŏ sĩ.”

10 Múngú gŏ kpá 'yoó Mvŏpĩ ní kĩnĩ,

“Úpĩ, í'dóngárã gã 'dãã,
mĩ gbi 'bũ pi vũ be nĩ.

11 'Bũ pi vũ be, kŏpi ímú đe rá, 'bo mi ímú adri
mužú 'dãni'dãni.

Kŏpi ímú đe sũ bŏngó ní đeě rĩ tĩnĩ.

12 Mĩ ímú kŏpi tra sũ ĩ ní bŏngó akoóko rũkũ rĩ
traã rĩ tĩnĩ,

mi ímú kŏpi újã sũ ĩ ní bŏngó újã rĩ tĩnĩ.

'Bo mi áwĩ adri ídri rú

ãzini mi adri mužú 'dãni'dãni.”

13 Múngú 'yo 'ĩ Mvŏpĩ ní kĩnĩ,

“Mĩ úrĩ mã drĩ ęndėpĩ gě, vũrã mã ní
mālũngã ruzú rĩ gě

1:6 1:6 Dětŏrŏnŏmě 32:43 † **1:6** 1:6 ĩnjĩ: Múngú kĩnĩ mālāyíkã
rĩ pi ě ĩnjĩkĩ ívé Mvã Úpĩ ívé ni rú, sũ kŏpi ní 'ĩ ĩnjĩ ĩvé Múngú rú
rĩ tĩnĩ. **1:7** 1:7 Sãwũmã 104:4 **1:9** 1:9 Sãwũmã 45:6-7 **1:12**
1:12 Sãwũmã 102:25-27

cīngbá á 'bā dō mívé ari'ba rĩ pi
mî pálé gá gí ká.”

'Bo 'yo mālāyíkā āzi ní 'dini kuyé.

¹⁴ Mālāyíkā rĩ pi índrí, ìpēkí kòpi ímù 'bá ì ní lēé
paá rĩ pi ā tā mbaá, kòpi ē ìsúkí rí ídri 'dáni'dáni
rĩ āní bēnĩ.

2

Lē 'bā gākí tā Múngú vé rĩ ku

¹ Kúru lē 'bā 'bākí ẹsì cére rizú tā 'bá ní yìí rĩ
'duzú ngazú, ā'diātāsīyā ú'dúkò tā áda vé 'bá ní
yìí 'dĩri, ā āvĩ rí 'bā ẹsì agásĩ ku.

² Ú'dúkò mālāyíkā rĩ pi ní íjì ùlūú 'bá ẹ'bípìjì
drĩdrĩ 'dā'bée ní rĩ tā áda. 'Bá tā 'dĩri gā'bá sĩ rĩ
pi, Múngú ri ímù kòpi ìrĩñā lẹtì pìrì sĩ.

³ 'Bá 'dukí dō tā pangará vé ì ní ùlūú 'bá ní 'dĩri
ngaa kuyé, ì 'bā ìrĩñā rá. Úpí Yésù ùlū pangará
'dĩri vé tā drĩdrĩ nĩ. 'Bá ú'dúkò 'dĩri yì'bá rĩ pi
ùlúkí tā ìri ní átá rĩ 'bá ní rá.

⁴ Múngú i'da ívé ú'dúkò lūzú kìnĩ ú'dúkò rĩ tā
áda rĩ, tā āyāzú āyāyā ni pi sĩ, tā ù'dū be túngú
túngú ni pi sĩ, tā bìlẹmì rú ni pi sĩ, āzini awa fēfē
Índrí Uletere rĩ vé rĩ 'bá 'í ní ùpēé rĩ pi ní, kòpi
ā ngakí rí ẹzì rĩ āní.

⁵ Vū ú'dí Múngú ní ímù gbií, 'bá ní rii tā ni átá,
'bá rĩ pi ní ímù adrií 'a ni gé rĩ, úmvúlésĩ Múngú
'bā mālāyíkā rĩ pi adrií 'bá rĩ pi drĩgé ambugu rú
ku.

⁶ 'Bá āzi sĩ Búkū Múngú vé rĩ agá kīnĩ,
“Múngú, ngá mí ní 'bá áda vé tā 'duzú 'bāzú
āmbúgú rĩ ā'di?

Dõku mi ri 'bá mvá vé tã mba 'díni ãsĩ?
 7 Ándúrú 'í 'du ìrivé tã 'bãá mädãñáñá,
 mälâyíkã rĩ pi ndëkí ìri tã sĩ rá,
 'bo nóni mí sē íngúkí ìri gí.

8 Mí sē ìri ní ũkpõ adrizú ãmbúgú ngá rĩ pi
 drĩgé céré.”

Múngú 'bã ngá rĩ pi ãrëvú céré ìri ã pálé gá.
 'Bo 'bá ndrekí drĩ ìrivé ãmbügũ adrizú ngá rĩ
 pi drĩgé céré rĩ kuyé.

9 'Bo 'bá ndrekí Yësũ vé tã rá, 'bãkí ìri adrií lókínjá
 be mädã mälâyíkã rĩ pi ã pálé gá, 'bo nóni mí sē
 íngúkí ìri gí, ìri ní ìzãngã nyaá ívé drãngará gá
 rĩ sĩ. Èsì múké Múngú vé rĩ sĩ, sē Yësũ ri draá
 'bá céré pi vé tã sĩ.

10 Múngú gbi ngá rĩ pi ãrëvú céré nĩ, ngá rĩ pi
 ãrëvú céré gbikí ũkpõ Múngú vé rĩ sĩ, Múngú 'o
 tã múké ìri ní Yësũ tã be múké rĩ sēzú ìzãngã
 nyazú, Yësũ ẽ ìjì rí anji kárákará 'ì vùdrĩ ũbĩ'bá
 rĩ pi pangará ìsù, ãzini íngúngará Múngú vé rĩ
 ãlëé.

11 Yësũ pi 'bá ìri ní újá ícá pìrì gí rĩ pi be, kòpi
 nóni anji Múngú vé ni. Ìri ní kòpi újá ícá pìrì
 rĩ sĩ, ìri ní adrizú drĩnjá ãkó kòpi zizú 'í èdrìpìjì
 ãzini 'í òmvúpìjì ãní.

12 Yësũ ní 'yozú Múngú ní kĩnĩ,
 “'Bá mà pámvú ũbĩ'bá rĩ pi úmúkí dõ ì mi
 ñjĩngará gá,
 ma úngó ngo mî rú íngúzú ãní kòpi ãsámvú
 gé.”

13 Yësũ gõ kpá 'yoó kĩnĩ,
 “Ma èsì 'bã Múngú drĩgé.”

Gõ kpá ẹnḍiḍ 'yoó dḍiḍ kīnī,

“Bā nõgó anji Múngú ní sēé má ní rī pi be.”

14 'Bá ní adrií rú' 'bá be, āzini ārí be rī sī, sē ī ní Yēsū ri tizú 'bá áda rú āní, Īrivé drāngará ē iza rí ādróko* adriípi ũkpō drā vé rī be rī vé ũkpō 'dīisī rá.

15 Īrivé drāngará oyu nóni 'bá adri' 'bá tųgērī rú rī pi gí, 'du ũrī drāngará vé rī kōpi ē ẹsī agásī gí.

16 Yēsū ímú mālāyíkā rī pi ē īzā koó kuyé, ímú úyú Ābūrámā† vé rī pi ē īzā koó.

17 Yēsū ní ímú 'bá rī pi ē īzā koó rī sī, sēzú ī ní ĩri tizú 'bá áda rú 'dī, ĩri adri ẹsī be ĩdríkídri, āzini ĩri adri átálágú āmbúgú‡ rú ri ẹsī 'bā ẹzī ngazú Múngú ní, ĩri 'i adi sē drā rōbōḅō rú, Múngú ā trū rí 'bá rī pi ĩvé ũnjīkānyā agásī bēnī.

18 Ādróko ní Yēsū ri ũ'bḥi rī sī, Yēsū nya īzāngā rá, Yēsū ri ícó 'bá ādróko ní ũ'bḥi rī pi ē īzā ko rá.

2:13 2:13 Īsáyā 8:18 * **2:14** 2:14 Ādróko: Ādróko vé rú Sātānā 'i, ĩri āmbúgú índri ũnjī rī pi drīgé, gā tā Múngú vé ri 'dugá ngagá sī 'bḥi gé 'dālé. Múngú ídró ādróko ri índri ũnjī rī pi be 'bḥi gé 'dāásī nī. 'Í lā 'dangará 12:7-9. † **2:16** 2:16 Ābūrámā: Múngú zī Ābūrámā ri kīnī, ā ku ívé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi, ā ku ívé āngū, ā 'de muḍi āngū āzi ú'dí ni gé. Ābūrámā ri ẹ'bḥi Yāhūdī rī pi vé rī, tīkí ĩri ílī élifū ālu mḍḍūrḥilū ārō (1,800) gé, ịsḍ tīkí drī Yēsū ri kuyé. 'Í lā 'dóngará 12-25. ‡ **2:17** 2:17 Átálágú āmbúgú rī: Átálágú āmbúgú rī ndē atala rī pi céré, ā'diātāsīyā ĩri 'yēḅá fi Jó Múngú vé rī agá Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá nī, ĩri fi vú ālu ílī ālu agá. ĩri ārí rōbōḅō vé rī jī ũnjīkānyā ũjizú. 'Í lā Lẹvītíkā 16; Ĕbéré 9.

3

Yèsũ ndě Mósě ri ãmbũgũ sĩ rá

¹ Īmi mâ õgũpũjì Yèsũ ri ẹ'yĩ'bá gí, Múngú ní ùpěé ímú adrii 'bá ívé ni rú 'dĩ'bée, lě ĩmi 'bākí ẹsì Yèsũ Múngú ní ìpěé 'bá ní tã ni áyú 'yoó kìnĩ, ìri 'bá áyúáyũ ni, ãzini átálágú ãmbúgú rĩ drĩgé.

² Yèsũ nga ẹzì Múngú ní sěé 'í drĩgé rĩ ẹsì ǎlu sĩ, sũ Mósě* ní ẹzì ngaá 'bá Múngú vé rĩ pi ǎsámvú gé ẹsì ǎlu sĩ rĩ tĩnì.

³ Múngú 'du Yèsũ vé tã 'bāá ãmbúgú, ñnjì ìri Mósě ri agaá rá, sũ ĩ ní 'bá jó siji rĩ íngú jó ìri ní siji rĩ nděé rĩ tĩnì.

⁴ Jó rĩ pi ǎrěvú céré, 'bá ri sị nĩ, 'bo Múngú údé ngá rĩ pi ǎrěvú céré nĩ.

⁵ Mósě 'bā ẹsì rizú ẹzì ngazú Jó Múngú vé rĩ agá ǎtì'bá rú, ri tã ímúpi 'i ngaápi drĩdrĩ 'dílé rĩ ùlũú 'bá rĩ pi ní.

⁶ 'Bo Kúrísítõ ri Mv́á rú, 'bā ẹsì ẹzì ngazú jó Múngú vé rĩ agá 'bá ãmbúgú rú. 'Bā jó Múngú vé ni, 'bá tukí dõ pá títì, ãzini 'bá 'bākí dõ ẹsì tã drĩdrĩ 'dílé rĩ drĩgé rá, 'bā adri 'bá Múngú vé ni.

Múngú átá átángá ùkpó ùkpó 'bá 'i gā'ba sĩ rĩ pi drĩgé

⁷ Índrí Uleteré rĩ ní 'yozú kìnĩ,

---

* **3:2** 3:2 Mósě: Yõsépá kã dráá gí, 'bāgú Ẹjěpétõ vé rĩ 'bā anjì Ìsěrelě vé rĩ pi ẹzì ngaá túgěřì rú caá ílì mụdđurũlũ sụ (400). Kúru Múngú ní Mósě ri ìpězú ímúzá anjì Ìsěrelě vé rĩ pi pazú adringará túgěřì rú rĩ agásì. Múngú sě tǎjmbj rĩ Mósě ní, ǎ lũ anjì Ìsěrelě vé rĩ pi ní, sězú ĩ ní tǎjmbj rĩ zizú tǎjmbj Mósě vé ni ǎnì. Tjìkì Mósě ri ịsụ ǎkũdē ílì rĩ ca élifũ ǎlu mụdđurũlũ sụ (1,400), ịsụ ǎkũdē tjìkì drĩ Yèsũ ri kuyé. 'Í lǎ Wũngará 2-24.

- “Āndrũ ĩmi yìkí dō ú'dúkọ Múngú vé rĩ,
⁸ lē ĩmi 'bākí ẹsì tete,
 sũ ĩmi ẹ'bípìjì ní ẹsì tete 'bǎá
 ma gǎzú ǎngũ ǎ'wí cínýáfǎ rú rĩ agá 'dǎlé rĩ
 tìjì ku.
- ⁹ ĩmi ẹ'bípìjì rikí ma ideé, ǎzini rikí mâ ẹsì ỳ'bǐjì,
 kọpi ndrekí tǎ ǎyǎzú ǎyǎyǎ má ní 'oó kọpi ní
 ǐlì pũkú sù agá 'dĩri rá.
- ¹⁰ ǎní sē mâ 'a ve úyú lókí 'dǎri vé rĩ pi ní rá.
 Á 'yo kọpi ní, má kǐnĩ, 'Kọpi gǎkí mávé tǎ
 yìgá sǐ,
 ǎzini kọpi nǐkí tǎ má ní 'oó rĩ kuyé.'
- ¹¹ Mǎ 'a ní veé gí rĩ sǐ, má ní ỳyō sōzú, má kǐnĩ,
 'Kọpi ícókí fí vūrǎ mávé uvuzú rĩ agá ku.' ”
- ¹² Má ẹdrípìjì má ọmvúpìjì, ĩmi ndrekí múké! ǎ
 adrikí ẹsì be ỳnjì ẹ'yǐngará ǎkó Múngú adriipi
 idri rú rĩ gǎzú sǐ ku.
- ¹³ 'Bo ú'dú céré, lē ĩmi rikí ĩmî ẹsì ímbá ĩmi
 ǎsámvú gé sǐ, sǎ céré sǐ, lē ĩmi ímbákí ĩmî ẹsì,
 'bá ǎzi ǎ fi rí ỳnjìkǎnyǎ mì ỳ'bǎápi rĩ agá Múngú
 rì gǎzú ku.
- ¹⁴ 'Bá ỳtèkí dō tǎ rĩ mužú pìjì, ǎzini 'bá tukí dō
 pá títì ẹsì 'bǎzú Múngú drìgé cǐmgbá cazú ỳdũ
 gé, sũ 'bá ní 'bǎá drìdrì rĩ tìjì, 'bá ímù adri 'bá
 Kúrísítō vé ni.
- ¹⁵ Sũ ĩ ní 'yoó drìdrì rĩ tìjì,
 “Āndrũ, ĩmi yìkí dō ú'dúkọ Múngú vé rĩ,
 lē ĩmi 'bākí ẹsì tete,
 sũ ĩmi ẹ'bípìjì ní ẹsì tete 'bǎá ma gǎzú rĩ tìjì ku.”

16 'Bá tã rĩ yì'bá rá, gō'bá tã Múngú vé rĩ ọwụ'bá rá rĩ ã'di pi? Adri 'bá Mósē ní íjì ífũú ãngũ Ējēpētō vé rĩ agásì rĩ pi kuyé?

17 Múngú ẽ ẹsì ve ílì pūkú sù ã'di pi ní? Ẹsì ní ve nyo 'bá ùnjìkányã 'o'bá, ùdrã'bá ãngũ ã'wí cínýáfã rú rĩ agá rĩ pi ní kuyé?

18 Múngú sō ùyō ã'di pi ní 'yozú kìnì, kọpi ícókí fí mụú uvuú ívé vūrã uvuzú rĩ gé ku? Adri 'bá ìrivé tãimbì ñō'bá gí rĩ pi kuyé?

19 'Bá nḱí áamá rá 'yozú kìnì, kọpi ní tã Múngú vé rĩ ẹ'yì kuyé rĩ sī, sēzú Múngú ní kọpi ã'yìzú fizú vūrã ívé rizú uvuzú rĩ gé kuyé ãní.

4

Múngú ri ívé 'bá rĩ pi ã'yì mụ uvungárá gá rá

1 Nóni Múngú ẹzì 'bá ní kìnì, 'bã ícò fì mụ uvu vūrã ívé rizú uvuzú rĩ agá rá. Kúru lē 'bã ndrekí múké, 'bá ãzi ìmi ãsámví gé 'dīgé, ã api rí uvungárá 'dīri sī ku.

2 'Bá yìkí ú'dúkọ múké ì ní ùlũú 'bá ní rĩ rá, sū ọtú 'bá Ìsērélē vé rĩ pi ní ú'dúkọ múké rĩ yì rá rĩ tìni. 'Bo ú'dúkọ kọpi ní yì 'dīri índré kọpi mìlé gá ẹzì ãkó, ã'diãtãsiyã kọpi ní ẹ'yì kuyé rĩ sī, kọpi gǎkí tã Múngú vé rĩ sī.

3 Nóni 'bã Yēsū ri ẹ'yì'bá gí nō'bée, 'bã fì mụ uvu vūrã Múngú vé rizú uvuzú rĩ agá rá. Múngú átá 'bá 'i gǎ'bá sī rĩ pi vé tã kìnì, "Mâ 'a ní veé gí rĩ sī, má ní ùyō sōzú, má kìnì, 'Kọpi ícókí fí vūrã mávé uvuzú rĩ agá ku," " átã Múngú ã údé dō uvungárá rĩ vé tã ìri ní 'bū pi gbizú vū be rĩ gé 'dǎá.

4 Búkū Múngú vé rĩ lū tā ú'dú ézîrî vé rĩ 'dini kīnī, “Kúru ú'dú ézîrî gé, Múngú ní uvuzú.”

5 Múngú ẹnđi tā 'í ní átá drīdrī 'dāri đđi kīnī, “Kòpi ícókí fi vūrā mávé uvuzú rĩ agá ku.”

6 'Bá urukọ'bée ícó fi mu uvu vūrā Múngú vé rizú uvuzú rĩ agá rá, 'bo 'bá ú'dúkọ múké rĩ yì'bá drīdrī rá rĩ pi, kòpi fikí muú uvuú vūrā Múngú vé rizú uvuzú rĩ agá kuyé, ā'diātāsīyā kòpi gākí ú'dúkọ múké Múngú vé ĩ ní ũlūú rĩ yìgá sī.

7 Múngú gō ú'dú āzi ĩpēé đđi 'bá rĩ pi ní fizú mužú uvuzú ívé vūrā uvuzú rĩ gé, ú'dú 'dīri āndrū rĩ. Gō ílí 'duú āco, Múngú gō átá 'bāgú Dāwúđđi* ní sū 'í ní átá drīdrī rĩ tịnị kīnī, “Āndrū sī, ĩmi yìkí dō ú'dúkọ Múngú vé rĩ, lē ĩmi 'bākí ésí tete ku.”

8 Yósūwā† ā sē té dō kòpi ní uvungará rá, Múngú ícó té gōó uvungará drīdrī 'dīlé rĩ vé tā 'yoó đđi ku.

9 'Bo ú'dú āzi drī anigé vúlé 'đđi'dđi 'bá Múngú vé rĩ pi ní ímúú uvuzú ni, sū Múngú ní uvuú ú'dú ézîrî‡ gé rĩ tịnị.

4:4 4:4 Í'dóngará 2:2   **4:5** 4:5 Sāwúmā 95:11   * **4:7** 4:7 Dāwúđđi: Múngú ĩpē Dāwúđđi ri adrií 'bāgú Īsērélē rĩ pi vé ni, ẹzi kīnī, 'bāgú ú'dí ri ímú ĩfū ĩrivé úyú agá, ĩri mālūngā rĩ rụ mužú 'dáni'dáni, 'bāgú rĩ Yēsū Kúrísítō 'i. 'Í lā Sāwúmā 132:11-12. Tịkí Dāwúđđi ri ĩsú ākūdē ílí rĩ ca élifū ālu (1,000) gí, ílí 'dāri gé, ĩsú tịkí drī Yēsū Kúrísítō ri kuyé. 'Í lā 1 Sāmūélē 16-30; 2 Sāmūélē 1-24; 1 Bāgú 1-2.   **4:7** 4:7 Sāwúmā 95:7-8   † **4:8** 4:8 Yósūwā: Mósē kā drāá gí, Múngú ĩpē Yósūwā ri 'bá rĩ pi ē drī koó mužú āngū Kānānā vé rĩ gé. 'Í lā Wūngará 17-24; Yósūwā 1-24.   ‡ **4:9** 4:9 Múngú uvu ú'dú ézîrî gé: Múngú gbi ngá rĩ pi ārēvú céré 'du caá ú'dú áziyá, ú'dú ézîrî ni gé, ĩri ní kúru uvuzú. 'Í lā Í'dóngará 2:2.

10 'Bá fípi muúpi uvuúpi vūrã Múngú ní rizú uvuzú rĩ agá rĩ, ĩri kpá mu uvu ẹ̀zị 'í ní ngaá rĩ ã vùdrị gé, sù Múngú ní uvuú ívé ẹ̀zị ngaá rĩ ã vùdrị gé rĩ tị̀nị.

11 Lě 'bâ ụ̀'bịkí ũkpō sī fí muú vūrã Múngú ní údé uvungára vé rĩ gé 'dǎá. 'Bo 'bá gākí dō tǎ Múngú vé rĩ sī sù 'bá Īsērélě vé rĩ pi ní gǎá rĩ tị̀nị, 'bá ícókí fí muú vūrã uvungára vé rĩ gé 'dǎá ku.

12 Ǻ'diātāsīyǎ tị̀ Múngú vé rĩ, ĩri ídri rú, ĩri ũkpō be. Cì sù ílì ciípi cici rĩ tị̀nị, ĩri fí 'bâ ẹ̀sị agá, ǎzini 'bávé índrì agá, ĩri úfí 'bâ fǎ agásí, ǎzini úsō 'bâ fǎ agá rĩ agásí, ĩri tǎ 'bá ní rií ụ̀sùú 'bá ẹ̀sị agá rĩ pi i'da céré ǎmvé.

13 Tǎ ǎzi ĩ ní ícó ũzụ̀ Múngú sī bǎ ni 'dǎáyo. Ngá ǎrěvú céré i'da 'i kú Múngú ẹ̀ndrẹ̀tị̀ gé ǎmvé. 'Bâ ímụ̀ pá tu tǎ 'bá ní 'oó rĩ ũlũ Múngú ẹ̀ndrẹ̀tị̀ gé 'bâ tị̀ sī.

Yésù ri átálágú ǎmbúgú

14 Kúru Yésù Múngú Mvọ̀pị ní adrií 'bávé átálágú ǎmbúgú, ĩri ní fí muú adrií Ẹ̀tẹ̀pị̀ Múngú vúgá 'bũ gé 'dǎlé rĩ sī, lě 'bâ tukí pá tị̀tị̀ 'bávé ẹ̀'yǐngára agá.

15 Yésù 'bávé Átálágú ǎmbúgú 'dĩri nĩ 'bávé ũkpō ǎkō rá, ĩrivé ẹ̀sị nō 'bávé ũnjĩkǎnyǎ ã tǎ sī rá. Ụ̀'bịkí ĩri létị̀ be ǎndiǎndí, sù ĩ ní 'bâ ụ̀'bị rĩ tị̀nị, 'bo 'o ũnjĩkǎnyǎ kuyé.

16 Lě 'bâ 'okí ụ̀rị̀ sī ku fizú muzú Úpí Múngú ẹ̀sị be múké rĩ vé vūrã mǎlũngǎ ruzú rĩ gé 'dǎá, ǎnĩ ã 'bǎ rí ẹ̀sị ĩdríkídri ǎzini ẹ̀sị múké, sǎ 'bá ní ĩzǎkoma lězú rĩ gé.

5

1 Átálágú àmbúgú rĩ, ĩ ĩri ĩpè ìvé 'bá rĩ pi àsámvú gé, ĩri ẹ̀zì nga 'bá rĩ pi àsámvú gé, rì tã 'bá rĩ pi vé rĩ ùlũ Múngú ní. Ẹ̀zì ĩrivé rĩ rizú rọ̀bọ̀ṅṅọ zāzú, āzini rizú ngá 'bá rĩ pi ní sēé rĩ 'duzú sēzú Múngú ní, ùnjĩkǎnyā kọ̀pívé rĩ ùjǐzú.

2 'Bá adriípi átálágú àmbúgú rú rĩ, ĩri ẹ̀sì 'bã mādā rizú 'bá tã n̄' 'bá áamá' 'bá ku, ĩ ní kọ̀pi ē m̄ ù' 'bãá fíí ùnjĩkǎnyā 'oó rĩ pi ē ìzā kozú, ā'diātāsīyā ĩri ùkpō ākó, ĩri 'bá ùnjĩkǎnyā 'oópi ìndĩ ni.

3 Tã 'dĩri sē ĩri ní rizú rọ̀bọ̀ṅṅọ zāzú ívé ùnjĩkǎnyā ùjǐzú, āzini 'bá rĩ pi vé ùnjĩkǎnyā ùjǐzú āní 'dĩ.

4 'Bá āzi ícò 'i ĩpēé adrií átálágú àmbúgú ni rú ē ĩnjĩkí rí 'i āní 'dĩni ku, Múngú ri ĩri zì ẹ̀zì rĩ gé nĩ, sũ Múngú ní Ārónā ri zì rĩ tĩni.

5 Kúrísítò íngú 'i 'yozú kǐnĩ 'i átálágú àmbúgú 'dĩni kuyé. Múngú 'yo ĩri ní kǐnĩ,

“Mi Mv́á má vé ni,
āndrũ sĩ ma mí Ẹ̀tẹ̀pì.”

6 Múngú gō 'yoó d̄jì kǐnĩ,

“Mi adri átálágú rú muzú nyonyo,

sũ Mēlēkǐzēdékē* ní adrií átálágú rú rĩ tĩni.”

7 Yésũ ní adringará gá nyọ̀okú dr̄jé nōgó rĩ gé, mã Múngú ri, ngo Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé ìzāngā ìzāngā rú, Múngú ā pa rí 'i drā agásì bēnĩ. Múngú yì ĩrivé zingará rá, ĩri ní 'i 'bãá vūgá Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé, ĩri ĩnjĩ rĩ sĩ.

5:5 5:5 Sāwúmā 2:7 * 5:6 5:6 Mēlēkǐzēdékē: Mēlēkǐzēdékē ri 'bāgú Sālēmū vé ni, sē tākiri Ābūrāmā ní nĩ. 'Í lā Í'dóngará 14:18-20; Ĕbérè 7:1-17. 5:6 5:6 Sāwúmā 110:4

⁸ Yẹsũ ã adri dõ Mv́á Múngú vé ni drããšyã, ïzãngã ïri ní nyaá rĩ agá, 'du tã Múngú vé rĩ ngaá céré rá.

⁹ Ìzãngã Yẹsũ ní nyaá rĩ agá, Múngú mìlé gá 'dãá, Yẹsũ ri átálágú ãmbúgú múké ni, ïri 'bá céré ïrivé tã 'du'bá nga'bá rĩ pi pa ïvé ùnjĩkãnyã agásĩ mụzú 'dáni'dáni.

¹⁰ Múngú ïpě ïri ímụ adrií átálágú ãmbúgú sũ Mēlēkizēdēkē tịni.

Ã 'deki ùnjĩkãnyã agá ku

¹¹ Tã kárakará anigé 'bá ní kōdō lēé ùlũú ïmi ní, 'bo tã rĩ vé ùlũngará mbamba, ícó fí ïmi drĩgé ku.

¹² Ìmivé ẹ'yĩngará agá, ïmi úlá fi drĩ kuyé, ïmi té kōdō ïmi ọgũpịi ímbá tã Múngú vé rĩ sĩ nĩ. 'Bo ïmi lēkí ẹ ímbákí ïmi ní tã Múngú vé rĩ sũ 'bá riípi Múngú vé tã í'dópi ùnjĩpi ú'dí rú rĩ tịni, ïmi índrékí sũ ùdéná í ní tĩí ú'dí rú riípi bã ndrúupi áyu, ínyá ùkpó ùkpó ni nyaápi ku rĩ tịni.

¹³ 'Bá riípi bã ndrúupi ndrundu rĩ índré sũ ùdéná tịni, nĩ tã pịri rĩ áamá be ku.

¹⁴ 'Bá mba'bá ícóbá gí rĩ pi ri ínyá ùkpó ùkpó rĩ nya nĩ, ã'diātāsīyã kōpi nĩkí tã múké pi ãsámvú acoó tã ùnjí be gí.

6

¹ Lē 'bá áwíkí adrií sũ 'bá riípi í'dópi tã Kúrísítō vé rĩ ùnjĩpi ú'dí rú rĩ tịni ku, lē 'bá adriki sũ 'bá mbaápi ícópí gí rĩ tịni. Lē 'bá rikí 'yéná ríi ïmi ímbá ẹsị újángará ùnjĩkãnyã 'bá jĩpi fípi

drã agá rĩ vé tã sĩ, ãzini tã Múngú ri ẹ'yĩzú rĩ vé tã sĩ dđĩ ku.

² Lè 'bã ríkí ĩmi ímbá bãtízĩmũ vé tã sĩ, drĩ ẵngára vé tã sĩ, 'bã ũdrã' 'bã gĩ rĩ pi vé íngángára gõzú ídri rú rĩ vé tã sĩ, ãzini tã Múngú ní ímụ líj 'bã rĩ pi drĩgẹ mụzú 'dáni' 'dáni rĩ vé tã sĩ dđĩ ku.

³ Múngú ả'yĩ dõ rá, 'bã ĩmi ní tã ụrụkọ' 'bée ímbá mụzú rá.

⁴ 'Bã ĩ ní tã Múngú vé rĩ ũlũú kọpi ní gĩ, ãzini Índrĩ Uletere rĩ ní kọpi ású gĩ rĩ pi, 'dékí dõ ĩvé ẹ'yĩngára agásĩ gĩ, 'bã ảzi gõ kọpi íjĩ ẹsĩ újã dđĩ ku.

⁵ Ụ'dúkọ múké Múngú vé rĩ, kọpi ísúkí ũnyĩ ní rá, kọpi nĩkí ũkpõ Múngú vé úmvúlésĩ ímụzú tã 'ozú drĩdrĩ 'dĩlé rĩ ảmá rá.

⁶ 'Bã 'dĩni 'dĩ' 'bée kụkí dõ gãrã gá gĩ, 'bã ảzi gõ kọpi íjĩ ẹsĩ újã dđĩ ku. Tã kọpi ní riĩ 'oó 'dĩri, ĩri adri sũ kọpi ní riĩ Múngú vé Mvã gbãã gõõ pẹti alambaku sígẹ dđĩ rĩ tịnĩ, kọpi ri drĩnjã sẹ ĩri ní 'bã rĩ pi ẹnreị gẹ.

⁷ Nyõọkú yĩgõ ní riĩ 'dị drĩ ni gẹ ảnyãngã ní kazú ảní kaka rĩ, nyõọkú 'dĩri, ĩri nyõọkú múké 'bã ọmvú 'aapi rĩ ní. Nyõọkú 'dĩni 'dĩri, Múngú 'bã tãkĩri drĩ ni gẹ gĩ.

⁸ Nyõọkú ũcékúcé ní dụụ amúú 'a ni gẹ rĩ, ĩri ẹzĩ ảkó, Múngú ri ĩri tri rá, ụdũ ni, ĩri zã ve ảcĩ sĩ 'dĩsĩ rá.

⁹ 'Bã ẹdrípịj 'bã ọmvúpịj 'bã ní lẹlẹ rĩ pi, 'bã lẹkĩ lũú ĩmi ní 'dĩni, 'bã nĩkĩ ảmá múké 'yozú kĩnĩ, ĩmi ri tã 'bã rĩ pi ní 'oó pangára ísúzú ảní rĩ 'o.

¹⁰ Múngú ri tã lị pịrị, tã ĩmi ní rizú 'bã Múngú vé rĩ pi ẹ ĩzã kozú, ãzini rizú kọpi ẹ ĩzã kozú

muzú dđi dđi 'dđiri, ĩri lŭ kĭnĭ, ĩmi ri ĩmivé lĕngará i'da Múngú ęndreṭi gé, tã ni ãvĭ Múngú agásĭ ku.

11 Tã ãmbúgú 'bá ní lĕé rĭ, lĕ ĩmivé ęsí lĕngará vé 'dđiri ã mu dđi dđi cĭmgbá cazú ũdđú gé, ĩmi ĩsúkí rí ngá múké Múngú ní ũyō ni sōo lĕé sĕé ĩmi ní ęsí 'bãzú rĭ bĕsĭnĭ.

12 'Bá lĕkí ĩmi ã adrikí ũvú rú ku. 'Bá lĕkí ĩmi 'okí tã rĭ sŭ 'bá ę'yĭ' 'bá gí adri' 'bá ęsí be mǎdǎ úmvúlésĭ ímú' 'bá tã Múngú ní ęziĭ rĭ ĩsú' 'bá rĭ pi ní 'oó rĭ tĭni.

Tã Múngú ní ęziĭ rĭ

13 Múngú kǎ tã rĭ ęziĭ Ābŭrámǎ ní, 'bá āzi ãmbúgú Múngú ní ícó ũyō sōo ĩri ã rŭ sĭ ni ní adrii 'dǎáyo rĭ sĭ, Múngú ní ũyō rĭ sōzú Ābŭrámǎ ní 'í rŭ sĭ ũgōgōlé rú 'dđi.

14 Kĭnĭ, "Ma mí ní tǎkĭri sĕ, mi ímú tĭ ízú ambamba."

15 Kúru Ābŭrámǎ tĕ ęsí mǎdǎ sĭ, ĩsú ngá Múngú ní ũyō ni sōo lĕé sĕé 'í ní rĭ rá.

16 'Bá rĭ pi kádō rĭ ũyō sōo ũndĭ ruzú, kōpi ri 'bá ãmbúgú ĩ ndĕepi rá ni ã rŭ ędđi ũyō rĭ sōzú. ũyō kōpi ní sōo rĭ, kōpi ŋókí ku, 'bá āzi gō āgátá 'bǎá āní ku.

17 Múngú lĕ tã 'í ní ęziĭ rĭ i'daá 'bá ímú' 'bá tã rĭ ĩsú' 'bá rĭ pi ní uletere kĭnĭ, 'í ícó tã 'í ní ęziĭ rĭ ŋóo ku. Kúru sō ũyō tã 'í ní ęziĭ rĭ 'dđuzú ngazú.

18 Múngú sō ũyō, āzini ęzi tã, ícókí tã ĩrĭ 'dđi' bĕe újá ku, ã'diātāsĭyǎ Múngú úlĭ ũnjō ku. Nóni 'bá ápá' bĕe 'bá zŭ' bĕe Múngú ã pǎlé gá gí nō' bĕe, lĕ 'bá 'bǎkí ęsí rizú tã Múngú ní ęziĭ lĕé 'oó 'bá ní

rĩ ütēzú, tã Múngú ní ẹ̀zìí rĩ pi, kòpì 'bà ẹ̀sì ímbá ambamba.

¹⁹ Ẹ̀sì 'bāngará Múngú drìgè rĩ, ìrì sē 'bà pá tu títí, sù ì ní áló ipaá títí rĩ tìní. Ẹ̀sì 'bá ní 'bāá rĩ, ìrì 'bà jì fi muṣú bōngó ì ní Jọ Múngú vé rĩ ǎ 'a ẹ̀lìzú rĩ* agásì Vūrā Uleteretere Múngú ní rizú adrìzú rĩ agá agálésì 'dǎá.

²⁰ Yésù fi muṣú adrií Vūrā Uleteretere rĩ agá 'dǎá 'bà tã sī drìdrì gí. Ìrì nóni átálágú ǎmbúgú muṣú nyonyo, sù Mēlēkīzēdékē tìní.

7

Átálágú Mēlēkīzēdékē vé tã

¹ Mēlēkīzēdékē 'dīrì, ìrì 'bāgú Sālémū vé ni, ǎzini ìrì átálágú Múngú ǎmbúgú 'bá drìgè cére rĩ vé ni. Mēlēkīzēdékē pi ìsùkí ì ǎbūrámā be lètì gé, ìsù ǎkūdē ǎbūrámā íbì ímù ẹ̀'dì ìrì ní 'dìí 'bāgú rĩ pi ndēzú rĩ gélésìla, Mēlēkīzēdékē kǎ ǎbūrámā rì ìsù, sē ìrì ní tǎkírì.

² Kúru ngá ǎbūrámā ní ẹ̀rì ẹ̀'dì gélésì rĩ pi, ngá muṣrì agá, í'dù ǎlu ni sēé Mēlēkīzēdékē ní. Rù Mēlēkīzēdékē rĩ vé ífífì "'Bāgú tã pìrì vé ni," ǎzini 'bāgú Sālémū vé ni, ífífì ní "'Bāgú tǎkírì vé ni."

* **6:19** 6:19 Bōngó ì ní Jọ Múngú vé rĩ ǎ 'a ẹ̀lìzú rĩ: Bōngó 'dīrì ẹ̀lìkí Vūrā Uleteretere rĩ pi ǎsámú Vūrā Uleteretere rĩ be rĩ ǎní. Átálágú ǎmbúgú rĩ 'yéná aga fi bōngó rĩ agásì Vūrā Uleteretere rĩ agá 'dǎá nǐ, ǎ'diātāsīyā Múngú rì adri Vūrā Uleteretere ñpì pòwùpòwù rĩ agá 'dǎá. 'Í lǎ Lẹ̀vìtìkǎ 16; Mátáyo 27:51; Mǎrǎkò 15:38; Lúkǎ 23:45; Ĕbéré 6:19-20; Ĕbéré 9:1-7. **7:1** 7:1 Í'dóngará 14:17-20

³ Īri ẹtẹpi ākó ẹndrẹpi ākó, ĩri úyú ākó, ú'dú ĩ ní ĩri tizú, āzini ĩri ní drāzú rĩ, 'bá āzi nĩ kuyé, adri sũ Múngú Mvọpi tịnì. Īri áwí adri ku átálágú rú nyonyo.

⁴ Īndrekí drĩ Mēlěkīzēdékē vé āmbūgū ká! 'Bá Īsērélē vé rĩ pi vé ẹ'bìpi Ābūrámā í'dú ngá 'í ní ẹrì ẹ'dì gé 'dāá rĩ pi, ngá mụdrì agá, í'dú ālu ni sēé ĩri ní.

⁵ Tāimbì Mósē vé rĩ lē atala* úyú Lẹvì vé rĩ agá rĩ pi ā sokí ngá ĩvé ẹdrìpì Īsērélē vé rĩ pi drìgé sī. Kọpi ā adrikí dō céré úyú Ābūrámā vé ni drāāāsīyā, kọpivé ngá mụdrì agá, lē kọpi ē í'dúkí ālu ni sēé.†

⁶ 'Bo Mēlěkīzēdékē ā adri dō úyú Lẹvì rĩ pi vé ni ku drāāāsīyā, Ābūrámā vé ngá mụdrì agá, í'dú ālu ni sēé Mēlěkīzēdékē ní. Mēlěkīzēdékē sē tākiri Ābūrámā Múngú ní tā ẹzì ĩri ní rĩ ní.

⁷ 'Bá tākiri sēepi rĩ, ĩri āmbúgú ũkpō be, ndē 'bá tākiri ịsúpì rĩ rá, 'bá rĩ pi ārěvú céré nìkí tā 'dìri rá.

⁸ Atala ri 'bá ngá mụdrì agá, ālu ni u'du 'bá rĩ pi, kọpi 'bá ũdrā 'bá ũdrādrā ni pi, 'bo Mēlěkīzēdékē ndē kọpi āmbūgū sī rá, ā'diātāsīyā lūkí 'bá ní kìnì, ĩri adri mụzú nyonyo.

⁹ Úyú Lẹvì vé rĩ pi ri ngá ĩkūnā 'bá rĩ pi drìgé sī, ngá kọpi ní ĩkūnā rĩ, ngá mụdrì agá, 'bá rĩ pi ālu

* **7:5** 7:5 Atala rĩ pi: 'Bá Īsērélē vé rĩ pi āsámuvú gé, 'yéná átálágú ri rọbọṅọ zā Jó Múngú vé rĩ agá 'dāá nĩ. Atala rĩ pi ri ifū úyú Lẹvì vé rĩ agá. † **7:5** 7:5 Ngá mụdrì agá, ĩmi ri ālu ni í'dú sē: Tāimbì Mósē vé rĩ 'yo kìnì, lē 'bá Īsērélē vé rĩ pi ē í'dúkí ngá mụdrì agá, ālu ni sēé Múngú ní. 'Í lā Lẹvìtìkà 27:30-33; Kālāfe 18:21-24; Dětōrōnómē 12:5-19; 14:22-29.

ni í'dú sě. Ābūrámā kā ngá ãlu mụdrị agá í'dú sěe Mēlēkīzēdékē ní, adri sụ úyú Lévī vé ifū'ba úyú Ābūrámā vé rī agá rī pi ní ngá ãlu mụdrị agá í'dú sěe Mēlēkīzēdékē ní rī tịni,

¹⁰ ā'diātāsīyā Mēlēkīzēdékē pi ní ī ịsúzú Ābūrámā be rī gé, ịsú ākūdē tịkí drī Lévī ri kuyé, ímụkí ịri tịi vúlé vúlé rú ifūū Ābūrámā vé úyú agá.

Yēsū adri sụ Mēlēkīzēdékē tịni

¹¹ Tāimbị Mósē vé rī 'yo kīnī, 'bá atala rú rī pi ifū súrú Lévī‡ vé rī agá. 'Bo atala rī pi té dō sě 'bá rī pi vé ũnjīkānyā ri de rá, ícókí té átálágú āzi sụ Mēlēkīzēdékē tịni ni lěe dīi ku, átálágú Ārónā vé úyú agá rī ca té gí.

¹² Tā ī ní rizú átálágú ịpězú rī újákí dō gí, lē ā újákí kpá taimbị rī rá.

¹³ 'Bá 'bá ní rií tā ni átá 'dīri, ịri 'bávé Úpí 'i. Súrú ī ní Úpí ri tịzú rī agá, 'bá āzi drī ifūúpi ẹzị ngaapi átálágú rú vūrā rōbōṅṅō zāzú rī§ gé ni 'dāáyo.

¹⁴ 'Bá ãlu ãlu nị áamá rá 'yozú kīnī, Úpí íbí ifūú súrú Yúdā vé rī agá. Mósē 'yo 'i tị sī 'yozú kīnī, átálágú āzi ri íbí ifū súrú 'dāri agá 'dīni kuyé.

‡ **7:11** 7:11 Lévī: Atala Īsērélē rī pi vé rī ārēvú céré íbíki ifūú úyú Lévī vé rī agá. § **7:13** 7:13 Vūrā rōbōṅṅō zāzú rī: Vūrā rōbōṅṅō zāzú ni anigé Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, átálágú rī ri rōbōṅṅō zā ānī Múngú ní 'bá rī pi trúzú ívé ũnjīkānyā agásī. Vūrā ẹjịngūrú zāzú ni anigé Vūrā Uleterē rī gé Jó Múngú vé rī agá 'dāá, átálágú rī ri ẹjịngūrú zā ānī Múngú ní ụ'butịṅā sī, āzini ũndrēṅā sī sá Múngú ri zịzú rī gé.

15 Átálágú àzi ìfũ dō Mēlēkīzēdékē tīnì, 'bá nīkí rá 'yozú kīnī, tã Múngú ní rizú atala rī pi ùpèzú rī újá 'i gí.

16 Átálágú 'dīri ìpēkí ìri sùrú ìrivé rī ã tã sī kuyé, 'bo ìpēkí Átálágú 'dīri, ã'diātāsīyā ìri ímú adri mužú nyonyo.

17 Búkū Múngú vé rī 'yo 'dīni kīnī,
“Mi adri átálágú rú mužú nyonyo,

sū Mēlēkīzēdékē ní adrií átálágú rú rī tīnì.”

18 Tāimbì ùkū rī 'dúkí 'bāá jēlé gá gí, ã'diātāsīyā ícá nóni kú ùkpō ãkó, āzini ēzì ãkó,

19 ã'diātāsīyā tāimbì Mósē vé rī ícō sēé 'bá rī adrií ùnjīkānyā ãkó nī ku. 'Bo nóni 'Bá múké rī ícá gí, 'bā ri ésì 'bā drī ni gé, ìri sē 'bá 'bā útrú ānì ìnyinjá Múngú vúgá.

20 Múngú sō ùyō 'Bá múké 'dīri ìpèzú átálágú rú nī, 'bo atala urukọ ì ní ùpèé rī pi Múngú sō ùyō ni nī kuyé.

21 'Bo Múngú 'bā Yēsū ri adrií átálágú rú ùyō ìri ní sōó rī sī, sō ùyō rī 'dīni kīnī,

“Úpí Múngú sō ùyō rī gí,

ícō 'ì úmī újá ku,

'Mi adri átálágú rú mužú nyonyo.' ”

22 Tã Múngú ní ēzì, ìri ni ùyō ni sōó rī, sē nóni Yēsū ìjì ùndī múké agaápi rá ni, sō ùyō ùkpó ùkpó kīnī, ã ùtēkí ùndī rī vé tã ùtētē.

23 Atala kárakará ngakí ēzì mužú drīdrī kuyé, ã'diātāsīyā kòpi ùdrākí úyé.

24 'Bo Yēsū ri áwí adri mužú nyonyo. Kúru ìri áwí adri mužú átálá rú nyonyo.

25 Kúru 'bá ímú' bá Múngú vúgá Yésù ã tã sī rī pi, Yésù ri kòpi pa ìvé ùnjìkányã agásī nyonyo, ã'diātāsīyã ìri nǹì ri Múngú ri mã kòpivé tã sī nī.

26 Yésù ri átálágú ãmbúgú riipi ngá 'bá ní lēé rī sēépi 'bá ní rī, ìri uletere, ìri ùnjìkányã ãkó, gǹkí ìri kú túngú 'bá ùnjìkányã be rī pi ãsámvú gé sī. Múngú jì ìri muṣú adrií vūrã ívé ìnjǹì ìnjǹì 'bǹ gé 'dãá rī gé.

27 Yésù vé ròbòṅṅò adri sù ròbòṅṅò atala ambugu rī pi ní rii zãá ú'dú ãlu ãlu rī tǹni ku. Kòpi ri í'dó ròbòṅṅò rī zã ívé ùnjìkányã ùjizú drǹdrǹ. Vúdrǹ ni gé, kòpi kúru ròbòṅṅò 'bá rī pi vé ùnjìkányã ùjizú rī zã ndò. 'Bo Yésù sē 'i drãá ròbòṅṅò rú vú ãlu 'bá rī pi ní céré.

28 Tãimbì Mósē vé rī lū kǹnī, 'bá rī ã 'o dō ùnjìkányã ìndī drãáásīyã, ì ícò ìri ìpē 'bã átálágú ãmbúgú ni rú rá. 'Bo Múngú sē tãimbì rī drǹdrǹ, vúdrǹ ni gé, ìri ní ùyò sòzú 'ì Mvòpì ri ìpèzú. Múngú ìpē ívé Mvã adrií átálágú ãmbúgú rú tã be pìri muṣú nyonyo.

8

Kúrisítò ri átálágú ãmbúgú ùndī ú'dí rī vé rī

1 Tã ã pá ãmbúgú rī, ìri 'dī, 'bávé átálágú ãmbúgú rī mu úri vūrã ìnjǹì ìnjǹì rī gé 'bǹ gé 'dãá Múngú vé drǹ èndépi gé.

2 'Bãkí ìri èzì ngaá átálágú ãmbúgú rú Gãkū Múngú vé rī agá. Gãkū 'dīri, ìri Jó áda, Úpí Múngú sī nī, adri 'yozú kǹnī, 'bá áda sī nī kuyé.

3 Atala ambugu rī pi ãrèvú céré, kòpivé èzì rizú fěfě 'duzú sèzú Múngú ní, ãzini rizú ròbòṅṅò

zāzú. Lě átálágú āmbúgú Yésũ ā sě kpá ngá āzi Múngú ní rōbōṅṅò rú ìndĩ.

⁴ Yésũ ā adri té dō nyōṅkú drīgé nōgó anigé, ícò té adrií átálágú rú ku, ā'diātāsīyā atala urukọ ọtú ìnógọsì anigé kọpi ri rōbōṅṅò zā sũ tǎimbì Mósē vé rĩ ní 'yoó rĩ tịni.

⁵ 'Bo gākū Múngú vé* kọpi ní rizú ẹzị ngazú 'a ni gé vũ drīgé nōgó rĩ, i'da ìndrikíndrĩ Jó Múngú vé 'bũ gé 'dǎá rĩ. Mósē kǎ í'dó Gākū Múngú vé rĩ sị, Múngú átá ìri ní tǎ ni ũkpó ũkpó kīnĩ, “Lě mí úde ngá rĩ pi ārēvú cére sũ má ní i'daá mí ní irā Sīnáyī vé rĩ drīgé 'dǎá rĩ tịni.”

⁶ 'Bo Múngú ìpē Yésũ ri nĩ, ẹzị ìri ní ngaá rĩ ndē ẹzị atala ũkụ 'dǎ'bée ní ngaá rĩ rá, ā'diātāsīyā ũndĩ ìri ní ruẹ 'bā āsámvú ícízú Múngú be rĩ, ìri múké, ndē ũndĩ ọtú ũkụ 'dǎri rá.

⁷ ũndĩ Múngú ní ruẹ drīdrī 'dǎri ā adri té dō múké, Múngú ícò té gōó ũndĩ āzi ruẹ ñi ku.

⁸ 'Bo Múngú ndre tǎ 'bá rĩ pi ní 'oó rĩ adri múké ku, ìri ní 'yozú kīnĩ,

“Sā āzi ri ímụ 'dī'dī,
ma ímụ ũndĩ ú'dí ru

'bá Īsērelē vé rĩ pi be,
āzini 'bá Yúdǎ vé rĩ pi be.

⁹ ũndĩ má ní lēé ruẹ 'dīri adri sũ ũndĩ
má ní ọtú ruẹ kọpi ẹ'bípí,

* **8:5** 8:5 Gākū Múngú vé rĩ: Múngú ẹzị Mósē ní kīnĩ, Mósē ā sị Gākū āngū ā'wí cinyáfā rú rĩ agá 'dǎá, ā 'bákí rí tǎimbì Múngú vé rĩ 'a ni gé 'dǎá, 'bá rĩ pi ā ríkí u'dụụ mụzú vūrā rĩ pi gé sī. Sōlómónā sị Jó Múngú vé rĩ Yẹrúsálémā gá 'dǎá, ícókí u'dụụ ku. Atala rĩ pi ri rōbōṅṅò zā Múngú ní vūrā ìrī 'dī'bée agásī. Í lǎ Ẹzị 7:44-45. **8:5** 8:5 Wụngára 25:40

má ní kôpi ě drị rụú
 kôpi íjị ífũú ǎngũ Ĕjĕpétō vé rĩ agásĩ rĩ tịnị
 ku,

ã'diātāsīyā kôpi 'duki ũndĩ má ní rụú rĩ vé tã
 ngaá kuyé,
 má adi kôpi má dríge sī gí,
 ma Úpí 'i, á 'yo tã 'dĩri nĩ.

¹⁰ Ma Úpí 'i, á 'yo nĩ,
 ũndĩ má ní lĕé rụú 'bá Ĩsĕrĕlĕ vé rĩ pi be rĩ,
 ĩri 'dĩni.

Lókí 'dāri ã vùdrị gé,
 ma ímụ mávé tǎimbị sĕ fi kôpi ã úmĩ gé,
 ǎzini ma ímụ mávé tǎimbị sī kôpi ě ẹsị agá.

Ma ímụ adri Múngú kôpivé ni,
 kôpi ímụ adri 'bá mávé ni.

¹¹ 'Bá ǎzi gō 'bá 'í gārā gá rĩ ímbá ku,
 dōku 'bá ǎzi gō 'í ẹdrịpị ri ímbá 'yozú kínĩ,
 'Mĩ nĩ Úpí Múngú rí' 'dĩni ku,

ã'diātāsīyā kôpi céré ímụ ma nĩ rá,
 í'dózú 'bá ĩ ní ndreé kuú ẹzị ǎkó rĩ pi vúgá
 cĩngbá cazú 'bá ambugu rĩ pi vú.

¹² Ma kôpi trũ ĩvé ũnjĩkǎnyā agásĩ rá,
 á gō kôpivé ũnjĩkǎnyā ã tã 'bǎá áwí mà ẹsị
 agá ku."

¹³ Ũndĩ ú'dí Múngú ní rii tã ni átá 'dĩri lũ 'yozú
 kínĩ, ũndĩ ọtụ 'í ní rụú drịdrị 'dāri nga nóni ẹzị
 ku, ẹsị mǎdǎ, ĩri ímụ adri 'dǎáyo.

9

Gākū Múngú vé ĩ ní rizú ĩri ĩnjĩzú vū drĩgé nōgó rĩ

¹ Ũndĩ drĩdrĩ Múngú ní ruṣú 'bá Īsērélē vé rĩ pi be rĩ gé, ẗtĩ tǎĩmbĩ kòpi ní rizú 'i ĩnjĩzú ni, āzini kòpi ā adrikí Gākū Múngú* ri ĩnjĩzú ni be vū drĩgé nōgó.

² Sìkí Gākū Múngú vé rĩ, ẹlìkí 'a ni ĩrĩ. Gākū rĩ ā 'a tì gélésĩ rĩ, ĩri Vūrā Uleterere ni, 'bākí aya ĩ ní údé ācì ũ'yũzú sù ni gé sĩ ni kú 'a ni gé 'dǎá, āzini 'bākí mísá, 'bākí pánga ĩ ní sēé Múngú ní rĩ kú mísá rĩ drĩgé 'dǎá.

³ Jó rĩ vé 'a āzi agálésìla ĩ ní 'a ni ẹlìjì bōngó sĩ cí rĩ, ĩri Vūrā Uleteretere ni.

⁴ Vūrā Uleteretere rĩ agá 'dǎá, 'bākí ngá ĩ ní údé dábũ sĩ rizú ẹjìngũrú zázú ni, āzini 'bākí kpá sòndúkũ ùndĩ vé rĩ, njòkí rù'bá ni dábũ sĩ. Sòndúkũ ùndĩ vé rĩ agá 'dǎá, ũ'bākí ngá ā ọsũkǎ caá na, ngá ĩ ní ũ'bǎá rĩ pi, ùdrì ĩ ní gbìí dábũ sĩ ĩ ní rizú mánǎ† 'bázú rĩ, Ārónǎ vé túré rù'bá be rũúpi kú ĩbìbì rú rĩ, āzini írǎ kpọlọ'bù ĩ ní tǎĩmbì mụdrì ùndĩ ruṣú rĩ sǐ rù'bá ni gé rĩ.

⁵ Údékí ìndrìlìkì ĩrĩ mǎlǎyíkǎ vé ni, kòpi ásúkì sòndúkũ rĩ rǎpǎ ĩ ùpẹlẹ'bì ā ndúgé, kòpivé ùpẹlẹ'bì ẹ ìndrìkìndrì ọzũ sòndúkũ rizú ùndĩ

---

* **9:1** 9:1 Jó Múngú vé rĩ: Jó Múngú vé rĩ 'yéná àlukúta Yẹrúsǎlémǎ gá 'dǎá. Atala rĩ pi 'yéná ri rọbọjọ zǎ Jó rĩ agá 'dǎá nĩ, sù tǎĩmbì Mósē vé rĩ ní 'yoó rĩ tìni. Múngú ri dī Vūrā Uleteretere rĩ gé, Jó Múngú vé rĩ agá 'dǎá. † **9:4** 9:4 Mánǎ: Mánǎ ri ànyāngǎ Múngú ní ĩsēé 'bá Īsērélē vé rĩ pi ní rĩ. Īsē sǎ kòpi ní adrizú āngũ ā'wí cínýáfǎ rú rĩ agá 'dǎá ìlì pùkù sù rĩ gé. 'Í lǎ Wùngǎrá 16:1-36.

ruzú rĩ ẽ drĩ, vŭrã 'dĩri átálágú ãmbúgú rĩ ní rizú ãrí uyazú 'bá rĩ pi vé ũnjĩkãnyã ũjĩzú rĩ, 'bo ícókí tã rĩ vé ífifí ũlúú muzú 'dé'dé lókí nōri gé ku.

⁶ Atala rĩ pi kádō ngá ĩ ní ũlãá 'dĩ'bée ũ'bãá 'dĩri tĩnĩ gí, ú'dú céré kōpi ri fi Gãkũ Múngú vé rĩ ã 'a tĩ gélésĩ rĩ agá, ri ẹzĩ ĩ ní sēé ĩ drígé rĩ nga.

⁷ 'Bo 'yéná átálágú ãmbúgú‡ rĩ fi Gãkũ Múngú vé ĩ ní ẹlĩĩ agálésĩla Vŭrã Uleteretere rĩ agá 'dãá nĩ, ílĩ ãlu agá, ĩri 'yéná fi vú ãlu. ĩri fi mụ ãnyãpá ãrí uya ívé ũnjĩkãnyã ũjĩzú, ãzini 'bá rĩ pi vé ũnjĩkãnyã ũjĩzú. Ũnjĩkãnyã 'bá rĩ pi ní riĩ 'oó 'dĩri, kōpi nĩkí áamá 'yozú kínĩ ĩ ri ũnjĩkãnyã 'o 'dĩni kuyé.

⁸ Tã ĩ ní ũlãá 'dĩ'bée sĩ, Índrí Uleterere rĩ i'da 'bá ní kínĩ, Gãkũ rĩ ní drĩ adrizú anigé rĩ gé, zĩkí kẹtẹtẹ ĩ ní fizú ãní Vŭrã Uleteretere rĩ agá 'dãá rĩ kuyé.

⁹ Tã ĩ ní ụ'bĩĩ 'dĩ'bée, ĩri 'bá ní tã lókí ãndrũ nōri vé rĩ ũlũ. ĩri lũ kínĩ, ãnyãngã, ãzini ngá ãrí be ĩ ní riĩ sēé zãá Múngú ní rōbōṅṅo rú rĩ pi, ícò 'bá ri' 'bá Múngú ri ĩnjĩ' 'bá rĩ pi ẽ ẹsĩ újã ícá uleterere ku.

¹⁰ Tã ụkụ rĩ, ĩri 'yéná rizú ínயá pi ã tã 'duzú ngazú, ngá mvungará be, ãzini rizú tãĩmbĩ rụ' 'bá ũjĩzú rĩ ã tã 'duzú ngazú. Tã ĩ ní ũlũú 'dĩ'bée céré rizú rụ' 'bá nōri vé tã 'duzú ngazú rĩ. Tã 'dĩ'bée ímụ ĩ újã ícá múké, cĩmgbá lókí Múngú ní ímúzú

‡ 9:7 9:7 Átálágú ãmbúgú rĩ: Átálágú ãmbúgú rĩ fi Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá vú be ãlu, ĩri mụ ãrí uya Vŭrã Uleteretere rĩ agá 'dãá, 'bá Ísērélē vé rĩ pi trũzú ãní ívé ũnjĩkãnyã agásĩ, 'bá Ísērélē vé rĩ pi ri ãnyãngã a'bi ụ'dú 'dĩri gé. 'Í lã Lẹvĩtĩkã 16.

ũndĩ ú'dí rĩ ruzú rĩ gé.

Kúrísítō vé ārí dā rōbōṅṅō rú

¹¹ Kúrísítō kā ícá ímú adrií átálágú āmbúgú, íjì tã múké vũ drìgé nōgó. Gō fií muṅú adrií Gākū Uleteretere 'bũ gé rĩ agá 'dāá, Gākū 'dĩri 'bá áda sị nĩ kuyé, āzini adri Gākū vũ drìgé nōgó ni kuyé.

¹² Kúrísítō fi muṅú adrií Vūrã Uleteretere 'bũ gé 'dāri agá vú ālu 'bá céré ní. Sē ívé ārí dāá 'bã pazú 'bávé ũnjĩkãnyã agásĩ nyonyo, adri ndrìjì ārí sị dōku tị mváná ārí sị kuyé.

¹³ Tãimbị Mósē vé rĩ agá, 'bá ũnjĩkãnyã 'o'bá rĩ pi, ĩ ndrìjì ārí uya, dōku tị ārí uya kōpi ā rụ'bá gá sị, āzini ĩ tị kãjóná rú ni zã ve úfúrágú rú, ĩ kōpi ā rụ'bá fu āní, kōpi ā rụ'bá ē ícá rí ule.

¹⁴ Īmi ndrekí drĩ ká, ārí Kúrísítō vé rĩ, ĩri 'bávé ũnjĩkãnyã ũjĩ ndé ārí ānyãpá vé rĩ rá. 'Bo Yēsũ ri ũnjĩkãnyã ākó, Índrì Múngú vé adriipi 'dáni'dáni rĩ vé ũkpō sị, Yēsũ sē 'i drãá rōbōṅṅō rú Múngú ní, 'bã pazú drã agásĩ, 'bã ngakí rí ẹzị Múngú ídri rú rĩ ní.

¹⁵ Kúrísítō ri 'bá rĩ pi āsámvú údé Múngú be nĩ ũndĩ ú'dí ĩ ní rụú rĩ sị, 'bá Múngú ní zị rĩ pi, kōpi ímú tã ĩ ní ẹzị adriipi muṅú 'dáni'dáni rĩ ịsú rá. 'Bá ũnjĩkãnyã 'o'bá ũndĩ ĩ ní rụú drìdrì gé rĩ pi, Kúrísítō vé drãngará pa kōpi gí.

¹⁶ 'Bá āzi ẹzị dō ívé ā'bú lēé sēé mváná ívé rĩ ní, mváná rĩ ícọ drĩ ā'bú rĩ 'duṅú 'í ní ku, ẹtẹpi ri drã ũgbále ká.

¹⁷ Mváná rĩ ā'bú ẹtẹpi ní ẹzị rĩ rụ ịsúú ẹtẹpi drã gí. 'Bá tã rĩ ẹzịpi rĩ dō drĩ ídri rú, tã ĩri ní ẹzị 'dĩri ícọ drĩ ẹzị ngaá ku.

18 Sězú ĩ ní ǎnyǎpá ǎrí dǎzú rǒbǒṅṅò rú ùndĩ drĩdrĩ 'dǎri ruzú ǎní.

19 Mósě kǎ tǎĩmbị rĩ ùlũú 'bá rĩ pi ní céré gí, ĩri ní peṭị í 'dúzá, ĩri ní ĩbịbị ùdrǒzú bǎákú ika ni sĩ peṭị rĩ sígé, ĩri ní suzú ǎrí tị mváná vé ĩ ní usaá yĩ sĩ rĩ agá, ĩri ní uyazú 'bá rĩ pi ǎ rụ' 'bá gá sĩ, ǎzini búkũ tǎĩmbị vé rĩ ǎ rụ' 'bá gá.

20 Mósě ní 'yozú 'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “ǎrí 'dĩri Múngú ní ùndĩ ruzú ĩmi be, ĩri ní 'yoó ĩmi 'dúkí tǎ ni ngaánga rĩ. §”

21 Mósě ní ǎrí uyazú Gǎkũ Múngú vé rĩ ǎ rụ' 'bá gá, ǎzini ngá ǎrěvú céré ĩ ní áyú Múngú ri ĩnĵízú rĩ pi ǎ rụ' 'bá gá sĩ.

22 Tǎĩmbị Mósě vé rĩ 'yo kĩnĩ, lě ngá rĩ pi ǎrěvú céré ǎ uyakí ǎrí kọpi ǎ rụ' 'bá gá sĩ, kọpi ẽ ícákí rí ule. ǎrí dǎ dǒ kuyé, trúkí 'bá rĩ pi ĩvé ùnjikǎnyǎ agásĩ ǎlunáni ku.

23 Ngá Gǎkũ Múngú vé rĩ agá 'dĩ'bée, kọpi índríkíndrĩ ngá 'bụ gé 'dǎá rĩ pi vé rĩ, ĩ kọpi ùjĩ ícá ule ǎrí ǎnyǎpá vé ni sĩ. 'Bo ngá 'bụ gé 'dǎá rĩ pi, ĩ kọpi ùjĩ ícá uletere ǎrí Yésũ vé rĩ sĩ, ǎrí Yésũ vé rĩ ndě ǎrí ǎnyǎpá vé rĩ rá.

24 ĩmi nĩkí rá 'yozú kínĩ, Kúrísítō fi ẹzị ngáá Gǎkũ Múngú vé 'bá áda ní sịi vũ drĩgé nǒgó rĩ

---

§ 9:20 9:20 ǎrí 'dĩri Múngú ní ùndĩ ruzú ĩmi be rĩ: ǎrí 'dĩri 'bá rĩ pi vé ùnjikǎnyǎ ùjĩ, ĩri sě kọpívě ùndĩ Múngú be rĩ adri múké. 'Bá ĩsěrělě vé rĩ pi ríkí tị, ǎzini ndrĩjĩ zǎá Múngú ní rǒbǒṅṅò rú, ǎ ùjĩ rí ĩvé ùnjikǎnyǎ, ĩ adríkí rí ule. Rǒbǒṅṅò ĩ ní zǎá 'dĩri 'da Yésũ vé drǎngará peṭị alambaku sígé sũ Kǎbĩlō Mvǎ Múngú vé rĩ tịnị rĩ. ǎrí Yésũ vé dǎápi rǒbǒṅṅò rú 'dĩri, ĩri 'bá céré ĩri ẹ'yĩ' 'bá gí rí pi trũ ĩvé ùnjikǎnyǎ agásĩ. 'Í lǎ Wũngará 24:8; Lẹvĩtĩkǎ 16:11-19; Mátáyo 26:28; Mǎrǎkō 14:24.

agá kuyé, Gākū Múngú vé vū drīgé nōgó 'dīri i'da índríkíndrī Jó Múngú vé 'bū gé 'dāá rī vé rī. Kúrísítō fi Vūrā Uleteretere 'dīri agá 'dāá ọ'dúkùlẹgúsī, fi muṣú adrií Múngú be trú 'bā tā sī.

²⁵ Yēsū ẹnḍi 'i fií 'bū gé 'dāá 'i sēé drāá dīi dīi sū átálágú āmbúgú riipi 'i ẹnḍiipi úfipi dīi dīi Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá ílī ālu ālu, riipi ānyāpá āri uyaápi rī tịnị kuyé.

²⁶ Tā rī ā adri té dō 'dīri tịnị, Kúrísítō ri té 'i ẹnḍi sē 'dị drā dīi dīi í'dózú lókí ĩ ní vū rī gbizú rī gé 'dāá. 'Bo ĩri ní adrií sū 'dīri tịnị kuyé rī sī, ímú 'yéná vú ālu lókí ụdụ vé rī gé, ímú 'i sēé 'dịi drāá rọbọṅọ rú 'bávé ũnjikānyā ā de rí āní.

²⁷ Vū drīgé nōgó, 'bá ri drā 'yéná vú ālu, 'bá rī drā dō gí, ĩ kuru ĩrivé tā lị.

²⁸ ĩri 'díní, Kúrísítō drā kpá vú ālu, 'bá kárakará pi vé ũnjikānyā ā de rí āní. ĩri gō ímú dīi, ĩrivé ímúngará 'dīri adri 'yozú kíní, ĩri ímú ũnjikānyā sē de 'díní ku, ĩri ímú 'bá ri 'bá ĩri ütē 'bá rī pi pa ívé ũnjikānyā agásí.

10

Kúrísítō drā rọbọṅọ rú vú ālu 'bá rī pi ní céré

¹ Tāimbị Mósē vé rī, ĩri índríkíndrī tā múké ímúpi drīdrī 'dílé rī vé rī. Tāimbị 'dīri adri tā múké ímúpi rī kuyé, ā'diātāsīyā rọbọṅọ ĩ ní rií zāá ílī āpí 'dīri, ícọ 'bá ímú 'bá Múngú ri ĩnjī 'bá rī pi vé ũnjikānyā ũjī deḗ kọpi ā rú 'bá gá sī céré ku.

² Rọbọṅọ ĩ ní rií zāá 'dīri ā ũjī té dō 'bá ri 'bá Múngú ri ĩnjī 'bá rī pi vé ũnjikānyā uleterere rá,

gōkí té rií rōbōṅṅō āzi zāá dīī dīī ūnjīkānyā ūjīzú
ānī ku, ĩ té 'bá Múngú ri ĩnjī' bá rī pi vé ūnjīkānyā
ūjī vú ālu, kōpi gōkí té rií ūnjīkānyā ā tā ūsūú dīī
ku.

³ Rōbōṅṅō ĩ ní rií zāá ílí āpí 'dīri lū kīnī,
ūnjīkānyā anigé,

⁴ ā'diātāsīyā tī ágó ārí dōku ndrīī ārí ícó
ūnjīkānyā ūjīī ku.

⁵ Kúrísítō kā ímú vū drīgé nōgó, 'yo Múngú ní
kīnī,

“Ngá mí ní lēé má vúgá rī adri rōbōṅṅō zāngará,
āzini ānyāngā sēngará kuyé,
'bo mí lē má sē má rú' bá rōbōṅṅō rú áyu.

⁶ Rōbōṅṅō ĩ ní rií zāá, āzini ngá urukọ ĩ ní rií sēé
ūnjīkānyā ūjīzú rī,
sē mí ní āyīkō ku.

⁷ Má ní kúru 'yozú, 'Ma anigé, Múngú, ma
íció tā mí ní lēé rī 'o rá,
sū ĩ ní sīí Búkū Múngú vé rī agá rī tīnī.' ”

⁸ Yēsū ní 'yozú Múngú ní kīnī, “Rōbōṅṅō ĩ ní rií
zāá rī, āzini ānyāngā ā fífí ĩ ní rií sēé ūnjīkānyā
ūjīzú rī mí ā'yī ku, dōku mí adri ānī āyīkō sī ku,”
'Bo tāimbī Mósē vé rī lē ā 'okí tā rī 'dīnī.

⁹ Yēsū ní 'yozú Múngú ní kīnī, “Ma nō, má ímú
tā mí ní lēé ā 'okí rī 'duú ngaá.” Yēsū ku lēti
drīdrī ĩ ní rizú rōbōṅṅō zāzú 'dāri rá, í'dú ú'dí rī
ēzī ngazú áyu.

¹⁰ Yēsū Kúrísítō ní tā Múngú ní lēé ā 'okí rī 'duú
ngaá, ĩri ní 'i sēé drāá vú ālu 'bā tā sī rī sī, sē 'bá
ní adrizú ānī ule nō.

11 Ụ'dụ ̄lu ̄lu, atala rĩ pi ri pá tu ụrụ sĩ ri r̄b̄b̄n̄b̄ ̄ndị z̄a, r̄b̄b̄n̄b̄ k̄p̄i ní r̄i ̄ndị z̄á 'd̄ri ũnj̄k̄anȳa d̄e ̄n̄i ku.

12 'Bo Kúrísítō s̄e 'i dr̄áá r̄b̄b̄n̄b̄ rú 'bá rĩ pi vé ũnj̄k̄anȳa ũj̄z̄ú ̄n̄i vú ̄lu, n̄oni mụ úr̄i Múngú vé dr̄i ̄nd̄ep̄i* ḡélés̄ila.

13 Īri adri 'd̄alé c̄imgbá Múngú ní ím̄úzú s̄ezú ĩri ní ívé ari'ba rĩ pi 'b̄ázú 'i ̄ã p̄alé gá rĩ gé.

14 Īrivé dr̄angárá vú ̄lu r̄b̄b̄n̄b̄ rú rĩ s̄i, ọyụ 'bá ũnj̄k̄anȳa agá rĩ pi, új̄á k̄p̄i adri 'bá Múngú vé ni m̄uzú nyonyo.

15 Dr̄idr̄i ni, Īndr̄i Uleterere rĩ lū 'bá ní t̄a 'd̄i'bée n̄i k̄n̄i,

16 “Ma Úp̄i 'i, á 'yo n̄i,

ũnd̄i má ní l̄éé ím̄ú r̄uđ k̄p̄i be rĩ, ĩri 'd̄ini, s̄a ni k̄ad̄o íc̄o,

ma mávé t̄áimb̄i s̄e fi k̄p̄i ̄ã úm̄i gé,

ma mávé t̄áimb̄i s̄i k̄p̄i ̄e ̄s̄i agá.”

17 Īndr̄i Uleterere rĩ ḡo 'yoó k̄n̄i,

“K̄p̄ivé ũnj̄k̄anȳa, ̄azini t̄a ũnj̄i k̄p̄i ní 'oó rĩ

á ḡo t̄a ni 'b̄áá má ̄s̄i agá ku.”

18 Múngú tr̄ū d̄o 'bá rĩ ũnj̄k̄anȳa agás̄i ḡi, íc̄o r̄b̄b̄n̄b̄ s̄e z̄á ũnj̄k̄anȳa ũj̄z̄ú ku.

L̄e 'b̄a útr̄úk̄i 'b̄a m̄uđ ĩnȳiḡá Múngú v̄ugá 'd̄áá

19 Má ̄dr̄ip̄i má ̄omv̄up̄i, ̄ar̄i Ȳes̄u vé d̄ápi rĩ s̄i, 'bá n̄oni íc̄o fi ca Múngú ̄ndr̄et̄i gé V̄ur̄a Uleteretere rĩ agá 'b̄u gé 'd̄áá ũr̄i ̄ak̄o.

* **10:12** 10:12 Dr̄i ̄nd̄ep̄i rĩ: Dr̄i ̄nd̄ep̄i vé íf̄f̄i, ĩri v̄ur̄a Múngú vé ĩ ní ĩnj̄i ĩnj̄i rĩ, ̄azini v̄ur̄a ũkp̄o s̄ezú rĩ. **10:16** 10:16 Ȳer̄emiȳa 31:33 **10:17** 10:17 Ȳer̄emiȳa 31:34

20 Yẹsũ vé drāngárá zī 'bá ní lẹ̀tì ú'dí ídri vé rī nī, sē 'bâ ícọ́ fí bǒngó ì ní Jọ Múngú vé rī ǎ 'a ẹ̀lìzú rī agásì, mụzú Vūrā Uleteretere ì ní ìnjī ìnjī rī agá 'dǎá rá.

21 'Bâ átálágú ǎmbúgú adriípi Jọ Múngú vé rī drìgẹ́ 'bá ǎmbúgú rú ni be, ìri 'bá Múngú vé rī pi drìgẹ́ 'bá ǎmbúgú rú nī.

22 Lē 'bâ útrúkí 'bâ mụ̀yì ìnyinǎ Múngú vúgá 'dǎá, 'bâ 'bā́kí ẹ̀sì cére drī ni gé, ùjìkí ùnjìkǎnyǎ 'bá ẹ̀sì agá rī Yẹsũ vé ǎrì sī gí, 'bâ ẹ̀sì ícá nóni ule gí, ǎzini ùjìkí 'bâ rù 'bá yī́ ule ni sī gí.

23 Lē 'bâ 'bā́kí ẹ̀sì tǎ 'bá ní 'yoó 'bá ẹ̀'yìkí gí rī drìgẹ́, ǎ'diātāsīyǎ 'bá nīkí rá 'yozú kínì, Múngú ri tǎ 'í ní ùyō ni sōó gí rī 'dụ nga rá.

24 Lē 'bâ 'bā́kí úvǎ rizú 'bâ ìzǎ kozú 'bâ ǎsámvú gé sī, lē 'bâ lēkí 'bâ lēlē, 'bâ 'okí tǎ múké mụzú áyu.

25 'Bá ụ̀rụkọ́ 'bée lēkí ì úmú rií Múngú ri ìnjī́ ku, 'bo lē 'bâ 'okí sū kọ̀pi ní rií 'oó rī tị̀nị ku. Lē 'bâ rikí 'bâ úmú 'bâ ímbá 'bá ǎsámvú gé sī, 'bávẹ́ ẹ̀'yīngárá ǎ adri rí ǎnì ùkpó ùkpó, ǎ'diātāsīyǎ ìmi nīkí rá ú'dú Yẹsũ vé ímvízú rī ícá ìnyinǎǎ gí.

26 'Bá áwíkí dō rií ùnjìkǎnyǎ 'oó mụzú ǎkǎ, ìsúzú 'bá nīkí tǎ áda Yẹsũ vé rī gí, rọ̀bọ̀nọ́ ǎzi ícọ́pi 'bávẹ́ ùnjìkǎnyǎ ùjī́pi dī́ ni 'dǎáyo.

27 Tǎ ímụ́pi 'i ngaápi rī, ìri tǎ ùkpó ùkpó ỳ̀rī sḗepi ni, Múngú ri ímụ́ tǎ lị́ ívé ari 'ba rī pi drìgẹ́, ìri kọ̀pi 'dụ́ ú 'bé ve ǎcí ciípi kú nyǎlū rī agá.

28 'Bá rī gǎ dō tǎ́mbị́ Mósē vé rī 'dụgá ngagá sī, 'bá ìrī dōku 'bá na tōkí dō ìri, 'bá 'dī 'bée dō ẹ̀sì ìdriídri ǎkó, ì 'bá 'dīri 'dị drǎ rá.

29 'Bá Múngú Mvópi ri ọwúpi ọwọwọ, āzini ũndī ĩ ní ũyō ni sōo rī vé ārí dāápi 'bā ũjīpi ule rī ọwúpi rī, ĩ ĩri ĩrīnā ũnjí ũnjí 'bá Mósē vé tāĩmbí gāápi sī rī vé rī ndē. 'Bá 'dīni 'dīri ọwọ Índrí Uleteré Múngú vé ẹsì múké rī i'daápi 'bá ní rī.

30 'Bá nīkí Múngú tā rī 'yoópi rī rá kīnī, “Ma ímú tā 'dīri ũfē nī,” gōkí kpá 'yoó dīj kīnī, “Úpí ri ímú tā lị ívé 'bá rī pi drīgé nī.”

31 Kòpívé bāá kādō ímú 'deé Múngú ídri rú rī drīgé, kòpi ímú ĩzāngā nya aga rá.

32 Lē ĩmi āvīkí ĩzāngā ĩmi ní ọtú nyaá kárakará lókí ĩmi ní Yésù ri ẹ'yǐzú rī gé, ĩmi ní pá tuzú títí ĩmivé ẹ'yīngará agá 'dāri sī ku.

33 Sā 'dāri gé, ríkí ĩmi u'daá, āzini ríkí ĩmi ọcǔj 'bá bítíká rī pi ẹndrẹtì gé, ĩmi adíkí kpá ĩmi sēé ríi ĩzāngā nyaá 'bá Yésù ri ẹ'yī' 'bá gí, ĩzāngā nya' 'bá 'dā' bée be trú.

34 ĩmi ríkí ĩzāngā nyaá 'bá ĩ ní ũ'yī jó agá 'dā' bée be trú. Kā ĩmivé ngá upaá ĩmi drīgé sī, ĩmi ríkí adrií āyīkō sī, ā'diātāsīyā ĩmi nīkí rá 'yozú kīnī, ngá múké múké ĩmivé agaápi rá ni pi anigé, adri' 'bá mǔzú nyonyo ni pi.

35 Ẹsì ĩmi ní 'bāá Múngú drīgé 'dīri, lē ĩmi kukí ku, ĩ ímú ĩmi ũfē aga rá.

36 ĩmi dō ri ẹzì Múngú ní lēé rī nga, lē ĩmi úmbékí ẹsì ẹzì rī ā ngangará gá, ĩmi ícó ngá ĩri ní ẹzì rī ísù rá.

37 Kādō adrií lókí mādā ā vùdrī gé,
“'Bá ríipi ímúpi rī ícó áwí ku, ĩri ímú mbēlēnā.

- 38 Mávé 'bá tã 'oópi pìrì rĩ, ĩri tã 'o pìrì, ĩri ní ma ẹ'yǐjí gí rĩ sī,
 'bo 'bá rĩ újá dō 'i gōó vúlé,
 má adri ĩri sī āyĩkō sī ku.”
- 39 'Bo 'bá adrikí sū 'bá ĩ újá 'bá gō 'bá vúlé, āvĩ 'bá lẹtì sī gí rĩ pi tịnì ku, 'bá 'bākí ẹsì Múngú drìgè,
 'bá nĩkí rá ĩri 'bā pa rá.

11

'Bá Múngú ri ẹ'yǐjí 'bá gí rĩ pi vé tã

1 Ádarú ẹ'yǐngára ri sē 'bā ẹsì 'bā tã 'bá ní ndreé kuyé rĩ drìgè.

2 'Bá ẹ'bìpìjì drìdrì 'dā 'bée ní Múngú ri ẹ'yǐjí gí rĩ sī, sē Múngú adri kòpi sī āyĩkō sī.

3 'Bá ní Múngú ri ẹ'yǐjí gí rĩ sī, sē 'bá nĩkí áamá rá 'yozú kìnĩ, Múngú gbi 'bù pi vū be nĩ, ri átá tì sī. 'Bá nĩkí kpá áamá rá 'yozú kìnĩ, Múngú ĩ ní rù 'bá ni ndreé ku rĩ gbi ngá ārēvú céré 'bá ní rií ndreé 'dĩ 'bée nĩ.

4 Ēbélē ní Múngú ri ẹ'yǐjí gí rĩ sī, sē Múngú ní rọ̀bọ̀nọ̀ múké ndē Káyĩnā vé rĩ rá. Ẹ'yǐngára sī, Múngú ā'yĩ kìnĩ, Ēbélē ri 'bá pìrì, ā'diātāsīyā Múngú ā'yĩ Ēbélē vé ngá sēé 'í ní rĩ rá. Ēbélē ā drā dō gí drāāāsīyā, ĩrivé ẹ'yǐngára sē nóni 'bā ri ẹsì 'bā Múngú drìgè.

5 Ēnókā ní Múngú ri ẹ'yǐjí gí rĩ sī, drā kuyé, Múngú 'dụ ĩri mụzú 'bù gé 'dāá ídri rú, 'bá āzi gō ĩri ndreé kuyé, ā'diātāsīyā ĩrivé ẹ'yǐngára sē Múngú ní āyĩkō.

⁶ 'Bá rĩ ẹ'yĩ dō Múngú ri kuyé, Múngú adri ĩri sī āyĩkō sī ku. 'Bá rĩ lě dō Múngú ri nǐ, lě ẹ ẹ'yĩ 'yozú kǐnǐ, Múngú ri anigé. 'Bá Múngú ri ẹ'yĩpi ẹsị be céré rĩ, Múngú ri ĩri ní āndēma sē rá.

⁷ Núwā* ní Múngú ri ẹ'yĩ gí rĩ sī, yì tā Múngú ní átá 'í ní, ímùpi 'i ngaápi ũnjí, ĩri ní drĩ ndréé 'í mị sī kuyé rĩ rá. 'Dụ tā Múngú ní lǔú 'í ní rĩ ngaá rá, údé kǔlúmgbá mọ́ngú ívé 'bá 'bẹtị ǎsámvú gé rĩ pi pazú ǎní drǎ sígé sī. Núwā ẹ'yĩ Múngú ri rá, lǐkí tā 'bá vǔ drǐgé nōgó rĩ pi drǐgé. Múngú 'dụ ĩri 'bǎá adrií 'bá pịrị, ĩri ní Múngú ri ẹ'yĩ gí rĩ sī.

⁸ Ābūrámǎ ní Múngú ri ẹ'yĩ gí rĩ sī, Múngú kǎ ĩri zị, ǎ mụ adrií ǎngǔ 'í ní lěé ímụ sēé ĩri ní rĩ gé 'dǎá, ǎ'yĩ mụvǔ vǔrǎ 'í ní nǐ kuyé 'dǎri gé rá.

⁹ Ābūrámǎ ní Múngú ri ẹ'yĩ gí rĩ sī, 'de mụvǔ adrií jǎkǎ rú ǎngǔ Múngú ní ẹzị ĩri ní 'dǎri rĩ agá rá. Sị gǎkǔ, ri adrií 'a ni gé, Ísákǎ† pi Yókóbǔ‡ be rikí kpá adrií gǎkǔ agá. Múngú ẹzị kpá Ísákǎ pi ní Yókóbǔ be kǐnǐ, 'i ímụ ǎngǔ ǎlu ǎlu 'dǐri sē kọpívé 'bá rĩ pi ní.

¹⁰ Ābūrámǎ 'bǎ ẹsị rizú kǔrú Múngú ní tā ni ũtǐ, ĩri ní sị, adriípi mụzú nyonyo 'dǎri ũtēzú.

---

* **11:7** 11:7 Núwā: Núwā adri sǎ 'bá rĩ pi ní ũnjikǎnyǎ 'ozú ũnjí 'dǎri gé rá, kúru Múngú ní ĩri zịzú ǎ údé kǔlúmgbá, yĩ rĩ kǎdō ímụ tǐ, ǎ pa rĩ ĩrívé 'bá rĩ pi ĩrívé ǎnyǎpá rĩ pi ǎ urụkọ pi be. 'Í lǎ Í'dóngará 5-9. † **11:9** 11:9 Ísákǎ: Ísákǎ ri mvá Múngú ní ẹzị Ābūrámǎ ní rĩ. 'Í lǎ Í'dóngará 17-35. ‡ **11:9** 11:9 Yókóbǔ: Yókóbǔ ri Ābūrámǎ mvọpi Ísákǎ vé mvá, ĩri anjị be mụdrị drị ni ĩrĩ, Múngú újǎ rú ní zị Ísērélē, úyú ĩrívé rĩ zíkí anjị Ísērélē vé ni. Sǎ Yēsũ vé rĩ gé, zíkí kọpi Yǎhúdị. 'Í lǎ Í'dóngará 25-50.

11 Ābūrámā pi ũkú ni Sárā be ã dēkí dō ícá ārākā rú gí drāáāsīyā, āzini Sárā vé ílí mvá tizú rĩ aga dō gí drāáāsīyā, kōpi ní Múngú ri ẹ'yījĩ gí rĩ sī, tā Múngú ní ẹziṣi rĩ sī, sē kōpi tiki mvá rá. Ābūrámā 'bā ẹsị Múngú drĩgέ kīnī, Múngú ri ícó tā 'í ní ẹziṣi rĩ 'dụ nga rá.

12 Ābūrámā ní dēé ícá ārākā rú gí rĩ sī, ĩrivé sà kōdō mvá tizú rĩ aga gí, 'bo 'bá ālu 'dĩri tị anji ízú kárakará sũ línýā 'bũ gé rĩ tịni, ĩrivé anji rĩ pi ízúkí sũ cínýáfā yījĩ gārā gá rĩ tịni, ícókí lāá bā ku.

13 'Bá ũdrā' 'bá gí 'dā' 'bée cére ẹ'yīkí Múngú ri rá. Kōpi ẹ ịsúkí dō ngá Múngú ní ẹziṣi rĩ kuyé drāáāsīyā, kōpi nīkí rá ngá ĩ ní ẹziṣi rĩ pi ímụ ĩ nga drĩdrĩ 'dílé rá, kōpi ā'yīkí tā rĩ āyīkō sī. Kōpi ā'yīkí rá 'yozú kīnī, ĩ jākā nyōkú drĩgέ nōgó.

14 'Bá ri' 'bá átá' 'bá 'dīni 'dī' 'bée, kōpi ri āngũ ndā, āngũ rĩ ã adri rí ĩvé ni.

15 Kōpi ã rikí té dō ẹsị 'bāā āngũ ĩvé ĩ ní kuú gí 'dāri ã tā ũsũ, kōpi té ĩ újā gō 'a ni gé 'dāá vúlé.

16 'Bo kōpi rikí ẹsị 'bāā vūrā múké agaápi rá 'bũ gé 'dāá rĩ ndāzú, Múngú ícó adrii drĩnjá sī kōpi ní 'i zịj Múngú ĩvé ni rĩ sī ku, ā'diātāsīyā Múngú sị kōpi ní kūrú rĩ gí.

17 Múngú kā Ābūrámā ri ũ'bījĩ ã sē ĩvé mvá Īsákā ri zāá 'í ní rōbōṅṅó rú, Ābūrámā ní tā Múngú ní ẹziṣi rĩ ẹ'yījĩ rá rĩ sī, ã'yī ĩvé mvá ālukúta Īsákā ri sēé zāá rōbōṅṅó rú rá.

18 Múngú 'yo Ābūrámā ní kīnī, “Úyú mívé rĩ úmvúlésĩ ímụ ĩfũ Īsákā ã rụ' 'bá gá.”

19 Ābūrāmā ūsū 'í ẹsì agá 'dǎlé kīnī, Īsákā drā dō gí, Múngú riipi 'bá ingaápi gōo ídri rú drāngará gálésī rī, ĩri ícó Īsákā ri inga gōo ídri rú drāngará gálésī rá. Sū ĩ ní 'yoó rī tīnī, Múngú inga Īsákā ri gōo ídri rú drāngará gálésī rá.

20 Īsákā ní Múngú ri ẹ'yīlì gí rī sī, Īsákā sē tākíri Yōkóbū pi ní ẹdrīpì Ịsọwũ be, kọpi ǎ drīlẹ ǎ adri rí múké.

21 Yōkóbū ní Múngú ri ẹ'yīlì gí rī sī, sà ĩri ní í'dózú drāzú rī gé, ẹtī 'i ívé túré rizú ẹcízú rī sī, sē YōsépāŠ ẹnjìpì ní tākíri, ĩri ní Múngú ri ĩnjìzú.

22 Yōsépā ní Múngú ri ẹ'yīlì gí rī sī, sà ĩri ní í'dózú drāzú rī gé, átá tǎ Múngú ní ímúzú 'bá Īsērélẹ vé rī pi ẹ drī kozú fūzú Ējẹpétō agásī rī vé tǎ. ĩri ní 'yozú 'bá Īsērélẹ vé rī pi ní kīnī, 'í drā dō gí, kọpi ǎ 'dukí ívé fǎ jìlì mụzú ĩndī.

23 Mósẹ ẹtẹpì pi ẹndrẹpì be, kọpi ūzūkí ívé mvá Mósẹ ri caá mbǎá be na, ǎ'diātāsīyǎ kọpi ndrekí ívé mvǎjá rī ūnyī be ambamba, kọpi rukí tǎimbì 'bǎgú rī ní sẹẹ rī kuyé.

24 Mósẹ ní Múngú ri ẹ'yīlì gí rī sī, Mósẹ kǎ mbaá ícǎ ǎmbúgú, lẹ ǎ zìkí 'i 'bǎgú Ējẹpétō vé rī vé mvá ūkújǎ ǎ mvá ku.

25 Mósẹ ǎ'yī ĩzāngǎ nyaá 'bá Múngú vé rī pi be trų, ndẹ ǎyīkō ĩ ní rií 'bǎá ūnjikǎnyǎ* 'ozú lókí

Š 11:21 11:21 Yōsépā: Yōsépā ri Yōkóbū vé mvá ĩri ní lẹlẹ rī, ẹdrīpì sẹkí ĩri jeé túgẹrì rú ǎngū Ējẹpétō vé rī gé. Múngú sē ĩri ícǎ ǎmbúgú, ko ívé 'bá rī pi ẹ ĩzǎ mụy adrií ǎngū Ējẹpétō vé rī agá nī. Sǎ 'dǎri gé, ẹbìrì 'de caá ílì ẹzìrì. 'Í lǎ Í'dóngará 30-50.

* 11:25 11:25 Ūnjikǎnyǎ: Mósẹ ǎ adri té dō 'bǎgú Ējẹpétō vé rī vé 'bẹtì ǎsǎmvú gé 'dǎá, ícó té 'i 'bǎá adrií 'bá Múngú vé ni ku, ǎ adri té dō 'dǎá, tǎ 'dìri ūnjikǎnyǎ.

be mādāṅá 'dīri.

²⁶ Mósē 'bā ẹsị rizú ìzāngā nyazú Kúrísító ā rú sī, 'ì ịsụ rí āndēma 'bū gé rī ānī bēnī. Ẹsị ịri ní rií 'bāá ìzāngā nyazú 'dīri, ndē āyīkō ịri ní 'bāá ā'bú Ẹjēpētō vé rī sī rī rá.

²⁷ Ịri ní Múngú ri ẹ'yịí gí rī sī, nga fūú Ẹjēpētō agásí, ru ọjọgọ 'bāgú rī vé rī āluṅáni kuyé, ā'diātāsīyā 'bā 'ì mị rizú Múngú ị ní rụ'bá ni ndreé ku 'dīri tēzú ndrezú.

²⁸ Ịri ní Múngú ri ẹ'yịí gí rī sī, 'du tā Ụ'dú Múngú ní Ẹlịzú Jó rī pi tị gé sī rī vé tā 'bāá tā āmbúgú rú. 'Bá Ịsērélē vé rī pi rikí ārí uyaá kẹtẹlẹ gá sī. Mālāyíkā lēepi anji kāyú rī pi ú'dipi rī ā ú'dị rí 'bá Ịsērélē vé rī pi vé anji ị ní tịí kāyú rī pi ku.

²⁹ 'Bá Ịsērélē vé rī pi ní Múngú ri ẹ'yịí gí rī sī, kọpi zokí yịí tafu mị be ika rī agásí fūzú āngū ā'wí rī agásí alé 'dāá, 'bo 'bá Ẹjēpētō vé rī pi ká lēé kōdō kọpi ā vúdrị bíi mụzú, yịí rī ịmūlū kọpi, 'du kọpi mụzú úyé.

³⁰ 'Bá Ịsērélē vé rī pi ká rií ẹcị ị áná Yẹrịkọ ā gārā gá sī kūrū ú'dú be ẹzịrị, Múngú ní kání ị ní sịí ābi sī Yẹrịkọ vé kūrú ā gārā gá sī rī ụjọzú u'dezú céré vūgá.

³¹ Ụkú ọwụ rú Rábā ní Múngú ri ẹ'yịí gí rī sī, 'dịkí ịri drāá 'bá Múngú ri gā'bá sī rī pi be kuyé, ā'diātāsīyā ịri ní 'bá āngū úmí'bá rī pi ẹ'yị ímụ ívé jó agá rī sī.

³² Mā gō rí tā ngóni ni átá? Ma sá ākó Gịdónā vé ẹ'yịngará ā tā ụlūzú, Bārākā vé rī ā tā ụlūzú, Sāmūsónā vé rī ā tā ụlūzú, Yēpētā vé rī ā tā

ūlūzú, Dāwudī vé rī ã tā ūlūzú, Sāmūélē vé rī ã tā ūlūzú, āzini nebī rī pi vé rī ã tā ūlūzú.

³³ 'Bá ĩ ní ūlāá 'dī'bée ní Múngú ri ẹ'yījí gí rī sī, kòpi ẹrìkí mālūngā ruú rá, kòpi ruḱí mālūngā rī tā be pìrì, kòpi ịsúḱí ngá Múngú ní ẹzií ĩ ní rī rá, kòpi ọzūḱí kẹmīrọ rī pi ẹ tị rá.

³⁴ Kòpi ní Múngú ri ẹ'yījí gí rī sī, ácí dīpi sí be kaápi nyanya 'dīri gō ícá kuú ịdríkídri. Kòpi ápákí drā ari'ba rī pi ní lēzú ĩ ú'dìzú ịlì áco sī rī sígè sī rá. Kòpi ã adríkí dō ūkpō ákó drāáásīyā, kòpi gōkí ícá ūkpō be ẹ'dì 'dìzú, ndẹkí ari'ba rī pi rá, sē ari'ba rī pi ngakí ápá kòpi drìgè rá.

³⁵ Ūkú rī pi ẹ'yīkí ĩvé 'bá kōdō ūdrā'ba gí, gō'bée ịdrí'bée ịdri rú rī pi rá. 'Bá 'dī'bée uruḱo ẹ'yīkí Múngú ri rá, ọcūḱí kòpi ānì ūnjí ūnjí, kòpi lēkí ã ọyukí ĩ ku, ĩ 'bekí rí ĩvé ẹ'yīngará vūgá ku. Kòpi nìkí rá 'yozú kínì, 'bá ūdrā'ba gí rī pi kádō ímụ íngá gōo ịdri rú, kòpi ímụ ịdri 'dání'dání rī ịsú rá.

³⁶ 'Bá rī pi uruḱo ríkí kòpi ẹ drī ịnjá, ríkí kòpi ūgbāá jó ĩ ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá 'dāá, úmbékí kòpi céré cí.

³⁷ Ọcūḱí kòpi, kòpi nyakí ĩzāngā ūnjí ūnjí. Úvìkí uruḱo'bée ūdrāá írā sī, āsīkí uruḱo'bée ã 'a ĩrī, ú'dìkí uruḱo'bée ūdrāá ịlì áco sī. Uruḱo'bée ngá ákó, kòpi ndrākí kābīlō lā'bú dōku ndrīí lā'bú ĩ rụ'ba gá áyu.

³⁸ 'Bá 'dī'bée 'bá múké, tā ni sī, 'bá vū drìgè rī pi gākí kòpi sī. 'Bá 'dī'bée ríkí ẹcì muzú āngū ã'wí cínýáfā rú rī agásī, ĩrá drìgè sī, ríkí úfí adrií ūjí agásī, āzini 'bú agásī.

³⁹ 'Bá 'dī'bée ní Múngú ri ẹ'yījí gí rī sī, sē

Múngú ã'yī kòpi rá. 'Bo 'bá 'dī'bée ịsúkí ngá Múngú ní eziị rī kuyé.

⁴⁰ Múngú ụsụ, ụfị 'bá ní tã múké ni gí, 'bo kòpi ícókí drī tã múké 'dīri ịsú ku. 'Bá kãdō ímụ 'bá úmú kòpi be trụ, 'bá tã múké† 'dīri ịsú kòpi be rá.

12

Múngú ri ívé anji 'í ní lēlē rī pi ìrīñā rá

¹ Kúru 'bá bītríká Yésù ri ẹ'yī 'bá gí rī pi ní 'bá gārā traá kúrụ rī sī, lē 'bá kukí tã riipi 'bá ní lẹti ugaápi rī rá, agaápi rá rī ùnjīkānyā 'bá ní rií 'oó rī, lē 'bá kukí rá. Lē 'bá úmbékí ẹsị ọngụ rī ã njungará gá.

² Lē 'bá 'bākí mị rizú āngū ndrezú mụzú Yésù vúgá, * ã 'diātāsīyā í 'dó 'bá ní ẹ'yīngará rī vé tã nī, āzini sē 'bávé ẹ'yīngará ícá ũkpó ũkpó nī, ìrivé drāngará pẹti alambaku† sịgé rī ã adri dō drīnjá rú drāáāsīyā, úmbé ẹsị ìzāngā rī ã nyangará gá rá, āyīkō ìri ní úmvúlésī mụú ịsú drīdrī 'dāá rī ã tã sī. Nóni fi mụú úrì Múngú vé drī ẹndépi gélésīla lúpá Múngú ní mālūngā ruzú rī ã gārā gá.

³ Lē ìmi ụsụkí ìzāngā Yésù ní nyaá 'bá ùnjí ẹsị be ũká ũká rī pi drīgé 'dāri ã tã, ìmî úvá ã fū rí

† **11:40** 11:40 Tã múké: Tã múké kòpi ní ímụ ịsú 'dīri, Yésù vé drāngará kòpi ã tã sī rī. * **12:2** 12:2 Lē 'bá 'bākí mị rizú āngū ndrezú mụzú Yésù vúgá: Tã 'dīri vé íffí, lē 'bá ẹ'yīkí Yésù ri, 'bá

'dúkí ìrivé tã ngaá. † **12:2** 12:2 Pẹti alambaku: 'Bá Rómā vé rī pi ri 'bá tã 'o'bá ùnjí rī pi gbā mūsūmārī sī pẹti alambaku sịgé, ìri sá 'dụ ãco kòpi íbì drā ndō, kòpi ìzāngā nya ambamba drāngará rī gé.

ĩmivé ẹ'yĩngára ĩmi ní ẹsị 'bāzú Múngú drịgé rĩ kuzú ĩmi drịgé sī ku.

⁴ ĩmi ní rizú ẹ'dị 'dịzú ũnjĩkānyā be rĩ gé, ĩmi āsámvú gé 'dịgé, 'dịkí drĩ 'bá āzi drāá kuyé.

⁵ 'Bo nóni ĩmi āvĩkí tã Múngú ní ĩmî ẹsị ịmbázú 'í anji rú rĩ sī gí, Úpí Múngú kĩnĩ,
 “Mā mvá rĩ, Úpí ri dō mi ịrĩñā, lē mî 'du tã ni
 'bāá áví rú ku,
 āzini 'bā dō tã ũkpó ũkpó mí drịgé, lē mî úvá
 ā fū ku.

⁶ Ā'diātāsīyā Úpí ri 'bá 'í ní lēélē rĩ pi ịrĩñā rá,
 āzini ịri anji 'í ní ā'yĩ gí ri pi ịrĩñā sū 'í anji
 tịnị.”

⁷ Múngú ri dō ĩmi ịrĩñā, lē ĩmi úmbékí ẹsị,
 Múngú ri ĩmi ịrĩñā sū anji ívé ni tịnị. Mvā ẹtẹpị
 ívé mváná ịrĩñāápi ku rĩ ā'di 'i?

⁸ Mvā ẹtẹpị ri ívé anjíná rĩ pi ịrĩñā rá. Ịrĩñákí
 dō ĩmi kuyé, ĩmi anji ị ní tịjị ālímvá rú ni pi, ĩmi
 adrikí anji áda ịrivé ni kuyé.

⁹ 'Bā ri 'bá ẹtẹpịjị vū drịgé nōgó ri 'bá 'bā
 ịrĩñā'bée rĩ pi ịnjị rá pírí, 'bá ícókí nyo 'bá Ẹtẹpị
 'bụ gé 'dāá ívé Ịdri sēepi 'bá ní adrizú mụzú ānị
 nyonyo rĩ vé tã 'dujị ngāá ku?

¹⁰ 'Bá ẹtẹpịjị 'bā tị 'bá rĩ pi 'bā ịrĩñā lókí be mādā
 kọpi ní ụsụjị lēé 'bā ịrĩñāá rĩ tịnị, 'bo Múngú ri
 'bā ịrĩñā, 'bā adrikí rí ānị pịrị, āzini 'bā ā adrikí
 rí ule sū 'í tịnị.

¹¹ Kádō 'bā ịrĩñāá, āzó ni ri fi 'bā rụjị 'bá gá 'dāá
 fifi, sē 'bá ní āyĩkō ku. 'Bo ịrĩñāngára 'dĩri, ịri
 'bā ịmbá, ịri sē 'bā tã 'o pịrị, āzini 'bā adri tã be
 kírí.

12 Kúru lě ĩmi ingakí ĩmî drí ũrô'bá gí 'dĩ'bée ụru, lě ĩmi tukí pá ũkpó ũkpó, ĩmî kũmũcí ã adri kpôlúkpolu ku.

13 “Létì ĩmi ní ẹ́cízú rĩ, lě ĩmi údékí ã adri pìrì,” 'bá pá be ábá'bée gí rĩ pi ã ũsíki rí ĩ pá ngá ãzi ã rù'bá gá ku, kôpi ẹ́ ịsúkí rí ịdrínghára.

Lě ĩmi ã'yĩkí tã Úpí Múngú ní átá rĩ

14 Lě ĩmi adrikí tã be kírì 'bá rĩ pi be. ĩmi adrikí uletere ũnjĩkãnyã ãkó, ĩmi adrikí dō uletere kuyé, 'bá ãzi ĩmi ãsámwú gé 'dĩgẹ ịsú Úpí Múngú rì ndreé ku.

15 ĩmi ndrekí múké, lě 'bá ãzi ã api ẹ́sì múké Múngú vé rĩ sĩ ku. 'Bá apiípi Múngú vé ẹ́sì múké rĩ sĩ rĩ, adri sũ pẹtì dũpì 'aápi ũ'a be ũkengẹlì rĩ tịnì, ĩri 'bá Múngú vé rĩ pi ã ụrukọ sẹ u'de ũnjĩkãnyã agá rá.

16 ĩmi ndrekí múké, lě 'bá ãzi ã adri ọwụ rú ku, ãzini ã adri sũ Ịsọwụ Múngú rì ịnjĩpì ku rĩ tịnì ku. Sẹ ịvé ãmbũgũ ĩ ní 'i tizú kãyú rĩ jeé ẹdrìpì ní ịnyá sákãñĩ ãlu sĩ.

17 ĩmi nĩkí rá, vúlé vúlé rú, Ịsọwụ lě kòdò ẹtẹpì ã sẹ 'í ní tãkírì, 'bo ẹtẹpì gã sẹgá ĩri ní sĩ. Ịsọwụ ã mã dō ẹtẹpì rì mĩndrẹ be mị gé drããsĩyã, ndã létì tí ẹtẹpì vé umĩ újázú 'í ní tãkírì sẹzú.

18 ĩmi cakí ịrã Sínáyĩ ĩ ní ịcọ úló drì sĩ rá, riípi dđìpì ãcì rú, ãngũ bđìpì nđìpì cìcì, ũlì ní vđì ũkpõ be rĩ gé 'dãlẹ kuyé,

19 dõku ĩmi cakí ụ'dụkọ 'uđpì jẹlẹgú rú, 'bá Ịsẹrélẹ vé rĩ pi ní yđì, kôpi ní mãá drì ịrĩ sĩ kínì, Múngú ã gõ átá ĩ ní dđì ku rĩ gé 'dãlẹ kuyé,

20 ã'diātāsīyā kôpi ní tǎimbì rĩ vé tǎ 'dujú ngáá kuyé rĩ sǐ, Múngú kǐnǐ, “'Bá dǒku ãnyāpá írǎ rĩ ã rúj' 'bá úlópi rĩ, ã úvǐkí ĩri írǎ sǐ drǎá rá.”

21 Tǎ Mósē ní ndreé írǎ Sǐnáyĩ drǐgé 'dǎri sē Mósē ní ǔrǐ ambamba, Mósē kǐnǐ, “'Ūrǐ ĩmvú ma ambamba, ma ri yǎ ãní yǎyǎ.”

22 'Bo ĩmi ícákí nóni írǎ Sǐónǎ‡ gá gí, ĩmi ícákí Múngú adripi ídri rú rĩ vé kǔrú Yẹrúsálémǎ adripi 'bǔ gé rĩ gé gí. ĩmi ícákí mǎlǎyíkǎ ĩ tra' 'bá kú bǐtríkǎ rĩ pi ǎsámvú gé gí.

23 ĩmi ífíkí nóni ícá 'bá Múngú ní ǔpěé anji kǎyú rú rĩ pi ǎsámvú gé gí, sǐkí 'bá 'dǐ'bée ã rú kú 'bǔ gé 'dǎá'dǎ, ĩmi ícákí Múngú 'bá rĩ pi vé tǎ lǐpi céré rĩ vúgá gí, ĩmi ífíkí nóni ícá índrí 'bá rĩ pi vé tǎ 'o' 'bá pǐrǐ 'bǔ gé 'dǎá rĩ pi vúgá gí.

24 ĩmi ícákí nóni Yẹsũ 'bǎ ǎsámvú ícǐpi Múngú be ívé ǔndĩ ú'dí rĩ sǐ rĩ vúgá gí, ĩmi ícákí ĩrivé ǎrǐ dǎápi 'bǎ trǔzú ǔnjǐkǎnyǎ agásĩ rĩ gé gí. Yẹsũ vé ǎrǐ dǎápi 'dǐri múké múké, ndē Ĕbélē vé ǎrǐ rá. §

25 ĩmi ndrekí múké, lē ĩmi gǎkí ú'dújkó Múngú ní átá 'dǐri ku. Mósē kǎ átá 'bá ĩsērélē vé rĩ pi ní írǎ Sǐnáyĩ drǐgé 'dǎlé, kôpi kǎ gǎá Mósē ē tǐ yǐgá sǐ, ĩrǐñákí kôpi tǎ ǔkpó ǔkpó ni sǐ rá, kôpi ǎpákí kuyé. ĩmi kádō ǔsũú, ĩmi ní gǎá ú'dújkó

12:20 12:20 Wǔngǎrá 19:12-13   **12:21** 12:21 Dětōrōnómē 9:19

‡ **12:22** 12:22 Sǐónǎ: Sǐónǎ ri ĩ kpá zǐ Yẹrúsálémǎ. § **12:24** 12:24 Yẹsũ vé ǎrǐ dǎápi 'dǐri múké múké, ndē Ĕbélē vé ǎrǐ rá: Yẹsũ vé ǎrǐ ri 'bá rĩ pi pa ívé ǔnjǐkǎnyǎ agásĩ, Ĕbélē vé ǎrǐ ri ngo ã ǔfēkí 'ĩ ǎrígó. Tǎ 'dǐri lū 'yozú kǐnǐ, Yẹsũ vé ǎrǐ dǎápi 'dǐri múké múké, ndē Ĕbélē vé ǎrǐ rá. 'Í lǎ 'Í dǒngǎrá 4:1-16.

átápi 'bũ gélésĩ rĩ yigá sĩ rĩ, ĩmi ícọ́ ápá tã ũkpó ũkpó ímúpi ĩmi ísúpi 'dĩri agásĩ rá?

²⁶ Múngú kã átá írã Sínáyĩ drìgé 'dãá, ĩrivé ú'dúkọ sē āngũ rĩ aya 'i dīngídīngí. Múngú gō ũyō āzi sōó dīi kīnĩ, “Ma gō sē vũ rĩ 'i aya dīi, āzini 'bũ rĩ kpá 'i aya ĩndĩ.”

²⁷ Tã 'dĩri lũ kīnĩ, Múngú ri ngá nyōókú drìgé rĩ pi aya, ĩri kōpi unje ú'bé vūgá, ngá ĩ ní ayaá ku rĩ pi ã adrikí rí mužú nyonyo.

²⁸ Lē 'bã sēkí ōwō'dífô, ĩ ní 'bá ní mālūngã 'i ayaápi ku ni sēé rujú rĩ sí. Mālūngã ĩ ní sēé rujú 'bá ní 'dĩri sĩ, lē 'bã ĩnjĩkí Múngú ri, 'bã íngúkí ĩri, āzini 'bã rukí ĩri ruru.

²⁹ Ádarú Múngú 'bávé rĩ adri sũ ācí āngũ zāápi veépi mgbílímgbílí rĩ tĩni.

13

Ẹzì Múngú ní āyīkō sēépi rĩ

¹ Lē ĩmi lēkí ĩmi ĩmi ọgũpíi Yēsũ ri ẹ'yí'bá gí rĩ pi be lēlē.

² Lē ĩmi ẹ'yíkí ũmú ímú'bá ĩmivé āngá vūrã āzi gélésĩ rĩ pi drì ĩrĩ sĩ, ã'diātāsīyā 'bá ọrukọ ká 'oó 'dĩri tĩni, kōpi ẹ'yíkí mālāyíkã rĩ pi ũmú ĩvé ni rú, kōpi nĩkí áamá 'yozú kīnĩ, ũmú ĩ ní ẹ'yí 'dĩ'bée mālāyíkã 'dĩni kuyé.

³ Lē ĩmi ũsũkí 'bá Yēsũ Kúrísítō ri ẹ'yí'bá gí ĩ ní ũ'yíi kuú jó āngũ ũ'yízú rĩ agá rĩ pi ã tã ĩndĩ, āzini lē ĩmi 'bākí ẹsì 'bá ĩ ní ríi ọcũjú ĩzāngã nyaá rĩ pi drìgé, ĩzāngã ĩ ní ríi kōpi ọcũjú rĩ, ã fi ĩmĩ ẹsì agá, sũ ĩ ri ĩmi ọcũ rĩ tĩni.

4 Ágó pi ũkú be jekí dō ĩ gí, lě kôpi ě ĩnjĩkí ãjě rĩ vé tã ĩnjĩnjĩ, kôpi ã rikí mị ú'bé bãdãbãdã ku, ã'diãtãsiyã Múngú ri ímú tã lì 'bá riípi mị ú'bépi bãdãbãdã rĩ drĩgé, ãzini ĩri tã lì 'bá ọwú rú rĩ pi drĩgé.

5 Lě ĩmi 'bãkí ẹsị ãmbúgú mũfěngã drĩgé ku. Ngá ĩmivé anigé rĩ pi, ca ĩmi ní gí, lě ĩmi adrikí ãní ãyĩkō sī, ã'diãtãsiyã Múngú kĩnĩ,
“Á ku ĩmi ãluṅáni ku,
    má adi ĩmi ãluṅáni ku.”

6 Sězú 'bã ícó tã áda átá 'yozú kínĩ,
“Úpí ri mǎ ĩzǎ ko nĩ! Ngá má ní adrízú ẏrĩ sĩ rĩ
    ã'di?”

'Bá áda ri ícó 'dĩgé má ní ã'di ã tã 'o?”

7 Lě ĩmi ẏsũkí ĩmivé drĩkoma tị Múngú vé rĩ ũlũ'bá ĩmi ní 'dã'bée vé tã. Lě ĩmi ẏsũkí kôpivé adringará múké 'dãri vé tã. Lě ĩmi ẹ'yĩkí Yésũ ri sũ kôpi ní ẹ'yĩ rĩ tĩnĩ.

8 Í'dózú ájée, ícázú ãndrũ, mụzú 'dáni'dáni, Yésũ Kúrísítō áwí kuú vúgú rĩ vú sĩ, újǎ 'i ku.

9 'Bá ãzi íjĩ dō ĩmi ní tã ãzi ú'dí ũ'dũ be túngú ni ímbá, lě ĩmi ẹ'yĩkí ku. Ngá múké rĩ, lě Múngú vé ẹsị múké rĩ ã adri 'bã ẹsị agá, ã sě rí 'bá ní ũkpō. ãnyãngã 'bá rĩ pi ní rií nyaá, ĩ ní rií lã'bĩ ni sooso 'dĩ'bée ko kôpi ĩzǎ ku.

10 'Bã vũrã rọbọṅọ vé ni be* anigé 'bũ gé 'dǎá, atala ẹzĩ nga'bá Jó Múngú vé rĩ agá vũ drĩgé nọgọ rĩ pi ícókí rọbọṅọ ĩ ní zǎá 'dãri nyaá ku.

13:5 13:5 Dětōrōnómě 31:6   **13:6** 13:6 Sǎwúmǎ 118:6-7

* **13:10** 13:10 'Bã vũrã rọbọṅọ vé ni be: Vũrã rọbọṅọ vé 'dĩri, ĩri 'bũ gé 'dǎá'dǎ. ĩri vũrã 'bávé Yésũ átalágú ãmbúgú rĩ ní ívé ǎrĩ sěe dǎá 'bã trüzú 'bávé ũnjĩkãnyã agásĩ rĩ.

11 Átálágú ãmbúgú rĩ, ĩri ãnyãpá ãrí 'du mužú Vūrã Uleteretere rĩ agá 'dãá rõbõñõ rú ùnjĩkãnyã ùjĩzú. 'Bo ãnyãpá ĩ ní úlĩ rõbõñõ rú 'dĩ'bée, ĩ ngúlú ni pi zã vūrã 'bá rĩ pi ní adrizú rĩ gé ãmvélésĩla.

12 Yésũ nya kpá ĩzãngã kũrú rĩ gé ãmvélésĩla, 'dikĩ ĩri drãá kũrú rĩ agá 'dãá kuyé, 'dikĩ ĩri drãá kũrú rĩ gé ãmvélésĩla, ĩrivé ãrí ã ùjĩ rĩ 'bá rĩ pi vé ùnjĩkãnyã.

13 Kúru lē 'bã fũkĩ mužú kũrú rĩ agásĩ ãmvé Yésũ vúgá 'dãá, 'bã mụkĩ rĩ ĩzãngã ĩri ní nyaá rĩ ãlěé ĩri be trũ.

14 Vũ drĩgé nõgõ, kũrú ãzi 'bá ní áwĩ adriĩ 'a ni gé nyonyo ni 'dãáyo, 'bo 'bã ri ẹsĩ 'bã rizú kũrú ãzi úmvúlésĩ 'bá ní mužú adrizú 'bũ gé 'dãá nyonyo rĩ ùtē.

15 Lē 'bã sēkĩ ngá múké 'bá ní rizú Múngú ri íngúzú mužú nyonyo ni Yésũ ã rú sĩ.

16 Lē ĩmi rikĩ 'bá ụrụkõ'bée ē ĩzã koó mužú koko, ãzini lē ĩmi rikĩ ĩmivé ngá ãlěé ĩmi ãsámvú gé sĩ kõpi be trũ. ĩmi 'okĩ dõ sũ 'dĩri tĩnĩ, ĩri adri sũ rõbõñõ ĩmi ní sēé Múngú ní, ãyĩkõ sēépi ĩri ní rĩ tĩnĩ.

17 Lē ĩmi yĩkĩ ĩmivé 'bá drĩkoma rú rĩ pi ē tĩ yiyĩ, ĩmi 'dukĩ tã kõpi ní lũú ĩmi ní rĩ ngaंगा, ã'diãtãsiyã kõpi ri ĩmivé idri ã tã mba nĩ, kõpi tã ĩ ní 'oó ĩmi ní rĩ ùlũ Múngú ní nĩ. Lē ĩmi sēkĩ kõpi ní ĩzãngã ku, kõpi ã ngakĩ rĩ ẹzĩ ĩmi ùtēzú rĩ ãyĩkõ sĩ, kõpi ã adrikĩ rĩ ĩzãngã sĩ ku. ĩmi sēkĩ dõ kõpi ní ĩzãngã, ĩri sē kõpi kokĩ ĩmi ĩzã múké ku.

18 Lē ĩmi zĩkĩ 'bá ní Múngú ri. 'Bá nĩkĩ rá 'yozú

kínĩ, 'bá 'okí tã ũnjí kuyé, ú'dụ céré 'bâ ri tã 'o pìrì.

¹⁹ Á lě ĩmi ẹ'yì, ĩmi zìkí má ní Múngú ri, mà gō rí muṣú ĩmi vúgá 'dĩ ú'díkírĩṅá nōgó.

²⁰ Múngú tākíri sēpi rĩ, inga 'bávé Úpí Yẹsũ Kúrísítō ri gōó ídri rú drāngárá gálésìla gí, ĩri Āmbúgú Kābīlō Úcépi ni, údé 'bâ āsámvú Múngú be ívé ārí dāápi ũndĩ ĩ ní ruṣú muṣú 'dání'dání rĩ sī.

²¹ Ma Múngú ri zì ĩmi ní, ā sē ĩmi ní tã ĩmi ní lěe rĩ pi ārevú céré, ĩmi 'dúkí rí tã ĩri ní lěe rĩ pi ngaá āní. Lě Yẹsũ ā ko ĩmi ĩzā, ĩmi 'okí rí tã Múngú ní āyĩkō sēpi ni, ẹ íngúkí Yẹsũ Kúrísítō ri muṣú 'dání'dání. Āmĩnā.

²² Má ẹdrípìjì má ọmvúpìjì, á sī kọkọbì ẹlìṅá 'dĩri sēe ĩmi ní ĩmi ímbázú. Má ẹ'yì ĩmi, lě ĩmi 'bākí úvā tã má ní átá ĩmi ní 'dĩri yìzú.

²³ Á lě lūú ĩmi ní 'dini, ĩmi nĩkí rí 'yozú kìnĩ, ĩtrūkí 'bá ọgúpì Tīmōtáyō rĩ jó āngū ũ'yìzú rĩ agá 'dāāsī āmvé gí. Ícá dō má vúgá nōgó mbělēṅá rá, má kādō muṣú ĩmi ndrengárá gá 'dílé, ma ĩri jì muṣú ĩndĩ.

²⁴ ĩmi sēkí mōdó drĩkoma ĩmivé rĩ pi ní, āzini 'bá Múngú vé rĩ pi ní. 'Bá Múngú ri ẹ'yì 'bá gí Ítálìyā vé rĩ pi sēkí ĩmi ní mōdó.

²⁵ Múngú vé ẹsì múké rĩ ā adri ĩmi be céré.

Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị

Keliko: Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị New Testament+
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Keliko)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20